Է. ՏԱՐԻ 1978 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 10 ՆԱԽԱՍԱՐԴ 4383 — Հ. Տ. 20 ՕԳՈՍՏՈՍ 1890 — Ն. Տ. 1 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1890 — ՀԻՋՐ. 16 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1308 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ՄԻ ԻՆՉ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՎԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آره‌وك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՎԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դրամական արժէք	160
» » Կիսամեայ » »	80
» » Եռամսեայ » »	40
Գաւառաց » Տարեկան » »	200
» » Կիսամեայ » »	100
Օտար երկիրներ տարեկան գրանք	56
» » Վեցամեայ »	28

Գրաբար զրկուած յրատարակ համար։ Գրաբար Տեղեկութեան վրայ և խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն եւ լրատիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 20 ՕԳՈՍՏՈՍ, 1890

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՔՐԴԱՑ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ ՔՐԴԱԲՆԱԿ ՎԱՅՐԱՑ

Մեր յարգոյ պաշտօնակից Թէրճման-ը Հաֆէզաֆ շատ կարեւոր խնդիր մը յուզեց՝ Քրդաց քաղաքակրթութեան և քրդաբնակ վայրաց բարեկարգութեան վրայ խօսելով։ Ամէն անգամ որ անկեղծապէս փափաքող են այս գեղեցիկ երկրիս զարգացման ու բարգաւաճման, պիտի ղգան թէ մեր պաշտօնակից մասը գրաւ կենսական կէտի մը վրայ։ Քուրդերը մեծ անել քաղաքակրթութեան շրջանակին մէջ և խաղաղութեան ու բարեկարգութեան բարիքը վայելել տալ այն նահանգաց ուր Քուրդք կը բնակին, աւասիկ շատ կարեւոր գաղափար մը, զոր արտայայտելուն համար Թէրճ. Հաֆէզաֆ թուրքիացի ամէն հայրենասէրի երախտագիտութեան իրաւունք ունի։ Սխալ գաղափար է բովանդակ քուրդ ժողովուրդն իբրեւ վնասակար տարր մը ցոյց տալ։ Քրդաց մէջ կայ հաստատաբնակ գեղացի երկրագործ տարր մը, որ խաղաղիկ ժողովրդեան մը մէջ խաղաղ և հանգարտ կ'ապրի, և երբեմն իւր իսկ ազգակցաց կողմէ կը վնասուի։ Ինչպէս Թէրճ. Հաֆէզաֆ ևս կը հաստատէր, քուրդ ասպատակներ շատ անգամ Հայուն և Քուրդին կամ Թուրքին միջեւ խաիր չեն դներ, և կը կողոպտեն այնպիսի անխտրաբանութեամբ որ քաղաքական մեկնութիւն չի վերցներ։ Թափառիկ կամ վաչկատուն ցեղեր ամենէն աւելի ուշադրաւ են, և առնոց ցեղապետք երբեմն կառավարութեան և երկրին շահուց հակառակ ընթացքի մէջ կը դտնուին, ինչպէս այն Քուրդ Ագաներ որոց կայս. Կառավարութեան հնազանդիլը կ'աւետեր մեր թուրք պաշտօնակից։ Այս մարդիկ անշուշտ չեն կրնար արդարանալ այն տեսութեամբ թէ իրենց անախորժ արարքներուն կէտ նպատակի կ'ընտրեն անխտիր այլ և այլ ժողովուրդներ։ Աւազակն որ Քրիստոնեայներ և Մահմէտականներ միանգամայն կը կողոպտէ նուա՞զ մեղապարտ է միթէ քանի՞ւ որ ընկեր որ միայն Քրիստոնեայներու վնաս կը հասցնէ։ Թէրճ. Հաֆէզաֆի յիշած ըմբոստ Ագաներ եւ Պէյեր հաւանօրէն ժողովրդեան ամէն դասերուն ալ վնասարար էին, և Կայս. Կառավարութիւնը լաւ կ'ընէ այնպիսի անհանգարտ տարրեր ի հնազանդութիւն բերելով, և խաղաղիկ ժողովրդոց վնասելու անկարող վիճակի մը մէջ դնելով զանոնք։

Թէրճ. Հաֆէզաֆ իրաւունք ունի մտածելու թէ Քրդաց քաղաքակրթումն և քրդաբնակ վայրաց բարեկարգումն Հայերուն միայն օգտակար չպիտի լինի, այլ և մահմէտական ժողովրդեան, այլ և քուրդ ժողովրդեան։ Այդ դիւղացի երկրագործ և ազգատ քուրդ ժողովրդեան ներկայացուցիչներ չատ կը տեսնենք ի Կ. Պոլիս, ուր մաս մը բեռնակրութիւն կ'ընէ, ուրիշ մաս մը մրգեղէն կը վաճառէ, և այս մրգավաճառ Քուրդք բեռնակիր Քուրդերէն աւելի կը շահին։ որովհետեւ, օրինակի համար, մէկ էֆէֆէ խաղող ծախելով առնուազն 15 ղրուշ կը շահին, և կան Քուրդեր և Անատոլուցի Թուրքեր որք օրը մինչեւ երկու էֆէֆէ կը ծախեն, և շատեր՝ տեղ մը կենալով, որով կռնակի վրայ պտըցնելու յոգնութենէն ալ կ'ազատին, մինչ բեռնակրին օրականը միջին հաշուով օրը 10–12 ղրուշ է միայն։ Նոյն երկրագործ Քրդաց դասուն կը պատկանին այն քուրդ մշակներ որք մայրաքաղաքիս մէջ և ի շրջակայս արտեր և պարտէզներ վարձու կը բռնեն, զանազան բանջարեղէններ, սեխ, ձմերուկ և խաղող կ'արտադրեն, և այս կերպիւ շատեր աւելի գիւրաւ ի հայրենիս կը վերադառնան քան նոյն երկրացի նուազ բարեբաստիկ քուրդ և հայ բեռնակրեր, որք գամուած կը մնան իրենց պանդխտութեան շրջանները։ Մեր թուրք պաշտօնակից իրաւունք ունէր ըսելու թէ այս երկոքին տարերք, գիւղացի Քուրդք և գիւղացի Հայք, քաղաքակրթութեան տեսակէտով շատ չեն զանազանիր իրարմէ։ Թերեւս Հայ գիւղացին քիչ մը կարդալ գիտնայ, և ընտանեկան ու բարեպաշտական կարգ մը սովորութիւններ և աւանդութիւններ ունենայ, բայց տարբերութիւն չկներ, երբ երկոքին տարերք ըստ մեծի մասին հաճմանան պայմանաց ներքեւ կը գտնուին, նոյն անպատեհութիւններէ կը վնասուին, և ինչպէս կ'ըսէր մեր յարգոյ պաշտօնակից, նոյն վայրագ տարերք անխտիր կը գործեն իրենց ասպատակութիւններ։

Փափաք յայտնելով հանդերձ քրդաբնակ վայրաց բարեկարգման եւ քուրդ ցեղին քաղաքակրթման, մեր յարգոյ պաշտօնակից դանց էր բրած ասոր միջոցները ցուցնել։ Ըստ մեզ, գլխաւոր միջոցներէն մին հաղորդակցութեանց ազատն ու բարւոքումն է։ Քրդաբնակ վայրերը պէտք է կամուրջոր ճամբաներով կապել քաղաքակրթութեան կեդրոններու հետ։ Որչափ աւելի այդ վայրեր մօտենան Կ. Պոլսոյ, այնքան աւելի հոկողութիւն ի գործ կը դրուի այն կողմեր, և հոկողութեան շնորհիւ երկրին պէտքերն և Ժողովրդեան գանգատած անպատեհութիւնք այնքան աւելի շուտ աչքի կը զարնեն և կը դարմանուին։ Շատ մը յանձնաժողովներու, շատ մը բարեկարգական ծրագրերու չբրածը միակ երկաթուղի մը կարող է ի գլուխ հանել, եթէ Կայս. Կառավարութիւնը բարեհաճի թոյլտրել երկաթուղւոյ մը հաստատման իւր արեւելեան գաւառաց մէջ։ Զենք ըսեր թէ ուրիշ միջոցներ ալ չկան։ Զենք անտեսեր ինչ որ կրնան ընել լաւ կառավարիչներ, խղճամիտ դատաւորներ, կրթական տնօրէններ, դասատուներ, ազգային ոստիկանապետներ, պարտադանաչ հարկահաններ, այլովքն հանդերձ։ Զենք ուրանար Տէրութեան ծրագրած վարչական բարւոք կազմակերպութեանց օգուտները քրդաբնակութեան մէջ, և այն հիմնական սկզբանց Արդարութեան և Հաւասարութեան երկրաչէն արդասիքն։ Ո՛չ։ զատնք անտես չենք առնուր։ Բայց ի շնորհիւն մտաց մեր յարգոյ պաշտօնակցին, կը յիշեցնենք հաղորդակցութեան միջոցներու տարածման և բարգաւաճման աւադ կարեւորութիւնը Պետութեան հանրային շահուց տեսակէտով ընդհանրապէս, և քրդաբնակ վայրաց խաղաղացման ու զարգացման տեսակէտով մասնաւորապէս։

Երկաթուղիք և կառուղիք այս գաւառները լաւագոյն և ազդուագոյն հսկողութեան ենթարկելով քուրդ ցեղերուն քաղաքակրթման նպաստելէ զատ, ուրիշ կերպով ալ կրնան ծառայել ժողովրդեան բարեկեցութեան, ընկեր բերքերու և արհեստական նիւթերու արտադրման դիւրին միջոց ընծայելով, որով գիւղացի և քաղաքացի ազգաբնակութեան աշխատութեան պտուղն արժէք կը ստանայ, ժողովուրդը դրամի երես կը տեսնէ, և մի կողմէ իւր գոյք պաշպանուելով ասպատակութեան դէմ, միւս կողմէ հրապարակի վրայ արժէքը կ'աւելցնայ, խեղճ գիւղացիք վաչխառուց ձեռքին կ'ազատին, և պանդուխտք կը քաջալերուին ի հայրենիս վերադառնալ. զի այս գաւառաց ժողովրդեան միակ պատուհասը Թէրճ. Հաֆէզաֆի յիշած ասպատակութիւնք չեն, այլ և վաչխառուք, որք օրինական ձեւերու տակ կը կողոպտեն ինչ որ իրենց լեռնական ընկերք առանց ո՛և է ձեւի, «ՈՒ ՖՈՒՈՒ» կ'առնուն կը տանին։

Ուրիշ միջոց մը Քուրդերը քաղաքակրթելու՝ վաչկատուն վիճակէն զանոնք հանելով հաստատաբնակ ընելն է։ Օրինաւորութեան եւ արդարութեան դաղափարը նուազ մուտ գտած է Թափառիկ ցեղերուն քան հաստատարնակ ցեղերուն մէջ։ Կառավարական իշխանութիւնք աւելի մօտէն կրնան հսկել այս վերջնոց քան առաջնոց վրայ։ Երբ բարեյօժար տրամադրութիւն կայ Քրդաց վրայ կարգապահական հսկողութիւն ի գործ դնելու, այս հսկողութիւն աւելի նպատակայարմար և աւելի արդիւնաւոր կրնայ լինել երբ վերջ տրուի մեծամեծ քուրդ ցեղերու թափառաշրջիկ վիճակին, և անոր արդիւնքն եղած այցելութեանց, որք չատ անգամ բնիկ ժողովրդեան գանգատաւոր նիթիկ՝ընծայեն։ Անոնց մէջ կան որք զինեալ են, և անշուշտ այս վերջնոց մէջէն կ'ելնեն մերթ մերթ ըմբոստներ՝ նման այն ըմբոստ Ագաներու և Պէյերու որոց հպատակութիւնն աւետեց մեր յարգոյ պաշտօնակից։

Ինչպէս կ'երեւի, միջոցներ չեն պակսիր Քուրդերը քաղաքակրթելու և քրդաբնակ վայրերու մէջ կատարելագոյն եղանակաւ հանդարտութիւն և բարեկարգութիւն հաստատելու։ Եւ շնորհակալ պէտք է լինինք Թէրճ. Հաֆէզաֆի Խմբագրութեան որ այս շահեկան խնդրոյս վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու նախաձեռնարկ եղաւ այս օրերս։ Որովհետեւ մեր յարգոյ պաշտօնակից վաւերական և ազդեցիկ հայեացքներու արձագանգ տալու սովորութիւն ունի, տարակոյս չունինք թէ Կայս. Կառավարութիւնն եւս նոյն երկրաչէն և քաղաքակրթիչ տեսութեամբ կը նայի խնդրոյն վրայ, և այս նպատակաւ պէտք եղած միջոցներու գործադրութենէն դանց չառնուիր։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱԼԲԱՆԵԱՆ ԴԷՊԵՐԵՐ ԵՒ ՉԲՈՑՆԵՐ

Ռուս հրապարակագիր և նախկին դիւանապետ Պ. Թաթիշչեվ Պալկարիոյ մէջ պատրաստ մը կատարելէն եարքը Փետրվարեան Խմբագրութեան որ այս շահեկան խնդրոյս վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու նախաձեռնարկ եղաւ այս օրերս։ Որովհետեւ մեր յարգոյ պաշտօնակից վաւերական և ազդեցիկ հայեացքներու արձագանգ տալու սովորութիւն ունի, տարակոյս չունինք թէ Կայս. Կառավարութիւնն եւս նոյն երկրաչէն և քաղաքակրթիչ տեսութեամբ կը նայի խնդրոյն վրայ, և այս նպատակաւ պէտք եղած միջոցներու գործադրութենէն դանց չառնուիր։

Պ. Սթամպուլովի ի Պուլկարիա և յԱրեւելեան Բուսելի ընարական պատրաստ մ'ընելը ծանուցուած է։ Այս առթիւ Թաշչի Թզթակիցը կը հեռադրէ թէ մակեդոնացի եպիսկոպոսաց խնդրոյն բարեյաջող լուծումը լաւ արդարութիւն ըրած է պուլկար ժողովրդեան մտաց վրայ, և կառավարական կուսակցութեան դիրքը զօրացուցած։ Պ. Սթամպուլով եւս առաջուընէ աւելի համակրելի դարձած է իւր ազգայնոց։ Ընդդիմադիրք այնքան տկարացած են որ իրենց պէտքէն անկեղծագոյնք կը միանան կառավարական կուսակցութեան հետ։ Օրինակի համար Պ. Կրէքով, Պահպանողականաց պետն, յանձն առաւ իբրեւ կառավարական ընտրելի ներկայանալ յԷսքի-Զագրա, և նմանապէս պահպանողական Պ. Սթոյլով, որուն համար կ'ըսուէր թէ դործոց ընթացքէն վշտացած քաղաքական կեանքէ կը հրաժարի, հաւանեցաւ ներկայանալ իբրեւ երեսփոխանական ընտրելի։

—Սերպ կառավարութիւնն հաստատեց Վէլիքա Սրպիա կամ Մեծ Սերպիա անուան ընկերակցութեան կանոնադիրն, և պետութեան կողմէ տարեկան կարեւոր նպաստ մը խոստացաւ։ Որովհետեւ այս ընկերակցութեան իւր գործողութեան չրջանակին մէջ կը նկատէ ո՛չ միայն զՍերպիա և զՀին Սերպիա, այլ և զԴալմատիա, զԽորուաթիա, զՍլաւոնիա, զՊոսնա-Հէրսէք և Հունդարիոյ սերպական գաւառները, Վիեննայի կառավարութիւնը տհաճութեամբ կը դիտէ այս քաղաքական ձեռնարկ։

—Ա.յրի Տիկին Փանիցա, պարկեշտ և մեծանձն կին, մերժեց ցիկանս թոշակը զոր իրեն կ'առաջարկեր Բլէմանթին իշխանուհին։

—Օգոստ. 26ին 30րդ տարեդարձն էր Նիքոլա իշխանին Զեռնակորայի դահուն վրայ ամբարձման։ Անցեալ տարի Զարն յայտարարեց թէ Նիքոլա իշխան իւր լաւագոյն և անկեղծագոյն բարեկամն է, և այս պահուս մեծ չոգենաւ մը, լիովին կազմուած և սպառազինուած, Անթիվարի կ'երթայ իբրեւ նուէր Զարին կողմէ առ Նիքոլա իշխան։ Որովհետեւ Զեռնակորայի իշխանը նաւատորմ մը կազմելու կը փափաքի, Զարն աւելի հաճելի նուէր մը չէր կրնար ընել անոր։ Վիեննայի լրագիրք, որք չեն դադրած իբրեւ վատնդաւոր նշանակելէ Նիքոլա իշխանին հետեւած ընթացքը ՀՐՇՄԱՅ երկրաց ԷՆՀԱՆԳԱՑ համար, այս առթիւ կը խոստովանին սակայն թէ Սեւ Լերան Իշխանն ամէն տեսակէտով նշանաւոր մարդ մ'է և նախանձելի վեհապետ։ Հսկայակազմ, անձնեայ, դեղատեսիլ, զուարթաբարոյ մարդ, պերճախօս, բանաստեղծ, քաջարի զինուոր և նրբամիտ քաղաքագէտ միանդամայն, մեծ անուն մը կրնար թողուլ պատմութեան մէջ եթէ Զեռնակորայէն աւելի մեծ պետութեան մը իշխելու կոչուէր։ Իւր լեռնոտ իշխանապետութեան անձուկ սահմանաց մէջ իւր կորով և գործունէութիւն ամուլ մնացին, և բնական է որ մերթ ընդ մերթ աչք տնկեց Սերպիոյ դահուն վրայ, իւր կարողութեանց առջև աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը տեսնելով հոն։ Բայց Միլան թագաւոր, չատ բաներու մէջ ճախող, իւր դահը Նիքոլա իշխանին ցանկութեան դէմ պաշտպանելու մասին յաջողակ հանդիսացաւ։

ԲՐՈՒՍԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻ ԼԵՀԱՑ Ի ՓՈՂՋԷՆ

Բուսիէր Փոդանոէ գլխաւոր լեհ լրագիրն Փոդնի (բրուսիական Լեհաստանի) կը ծանուցանէ թէ Փոդէնի արքեպիսկոպոսական թափուր աթոռին համար լեհ կղերին պատրաստած ընտրելեաց ցանկը Վիլհէլմ Կայսր հաւանութեան չէ արժանացած։

Առաջարկեալ ընտրելիք էին եպիսկոպոսք Լիբովսքի և Անտրէյեվիչ, վարդապետք Տորսեւսքի և իշխան Ռածիվիլ, Նաեւ դերապայծառ Լիւքովսքի, և Փրոֆէսոր Վարմինսքի։

Բրուսիոյ կառավարութիւնը կ'ուզէ որ այս արքեպիսկոպոսական ընտրութիւն բրուսիական տեսակէտով աւելի նպաստաւոր եղէ մ'ունենայ։ Ուստի, Պերլինի կառավարութիւնն գՊատռն փոն Զէտլից արքայական պատուիրակ կարգեց՝ «Վնտրելեաց նոր ցանկի մը պատրաստութեան հսկելու համար»։

Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ռուս դրամատարք կը հիմնեն ռուսուհատական առեւտրական ընկերութիւն մը, որ գործարաններ եւ վաճառատուներ պիտի հիմնէ ի Եոքոհամա, Թոքիո, և այլ ճարտնական կեդրոններ։

—Ռուս լրագիրք Զարին կողմէ Քարիրվի զօրավարին ռուսական ամենարարձր պատուանշանին տրուիլը կը մեկնեն իբրեւ վճռական ապացոյց թէ Դերմանիոյ նոր նախարարապետը նպաստաւոր տպաւորութիւն ըրած է Ռուսիոյ վարիչ մարմնոց վրայ, Զարէն սկսեալ, և թէ ռուսուհերման կառավարութիւնք փոխադարձապէս համոզուած են իրենց խաղաղասէր տրամադրութենէն։

ՍԼԱՒԱԿԱՆ ՏՕՆ Ի ԴԱԼՄԱՏԻԱ

Զարայի (Դալմատիա) մօտ ի Մաքարսքօ մեծաւ հանդիսիւ կատարեցաւ բացումն յիշատակարանին որ կառուցուած է ի պատիւ նշանաւոր իրաւաբան բանաստեղծ Ֆրա Անտրիա Բաչիչ Միոշիչի (1693–1760)։ Բազմաթիւ պատգամաւորութիւնք և հազարաւոր հետաքրքիրք հաւաքուած էին։ Փաւլովիչ գերապայծառ օրհնեց հանդէսը։ Պատգամաւորութենց կողմէ բազմաթիւ պսակներ դրուեցան յիշատակարանին վրայ, ոմանք զուտ արծաթէ։

ՊԻԶՄԱՐՔԱՔԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

Պիզմարք կը շարունակէ պատգամաւորութիւններ ընդունիլ։ Հայկորոնցի պատգամաւորութեան ուղերձը սիրով մտիկ ըրաւ։ (Ժամանակ մը կար ուր ականջ չէր կախեր։) Պատգամաւորք չատ յուզուեցան երբ Պիզմարք ըսաւ թէ «Մէկ փառատրութիւն միայն ունիմ այսուհետեւ, այն է՝ լաւ արձանագրութիւն մ'ունենալ իմ գերեզմանիս վրայ։ Կը յուսամ ունենալ, և կը խնդրեմ իսկ»։

Պատգամաւորներէն մին խնդակցեցաւ անկեալ նախարարապետին՝ իւր քաջառողջ երեւոյթին համար, և Պիզմարք ըսաւ. «Զայս ամէն բանէ առաջ կը պարտիմ իմ պատուական բժշկիս, և յետոյ՝ վայելած հանգստեանս և հանդարտութեանս։ Ի սկզբան տարօրինակ կը թուէր ինձ որ արթննալուս պէս ուրիշ գործ չունիմ ընելու բայց եթէ ժամացոյցս լարել, բայց հիմա վարժուեցայ, և կենացս չարաչար յոգնութիւններէն ետքը, կը գնահատեմ վայելած հանդարտութեանս օգուտները»։

ՀՐԿԻԶՈՒՄ ԹՈՔՍՈՅ ՔԱՂԱՔԻ

Մաճառստանի Թոքայ քաղաքն, որոյ անուամբ կը կոչուի իւր շրջակայից այգիներէն արտադրեալ հռչակաւոր Թոքայ գինին, օգոստ. 25ի գիշերն հրոյ ճարակ եղաւ։ Միայն 13 տուներ ազատեցան։

— 17 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻԹՊՈՒՌ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՆԿՈՒՄԸ

—Խօսքերէս մի՛ վիրաւորուիք, չարունակեց Պ. տը Լասէռ, ո՛ր և է թշնամական դիտաւորութիւն չունին. գիտէք արդէն թէ ձեզի համար ունեցած յարգանքս ո՞րչափ մեծ և անկեղծ է։ Անշուշտ գիտեմ թէ դուք բանէ մը տեղեակ չէք, բան մը չէք տեսած։ Եթէ մոքերնուդ մէջ կասկած մը ծագած ըլլար, առանցուց կ'իմացնէիք ինծի։ Կ'ենթադրեմ թէ Լասէռի կոմսուհին երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնար զինքը կորնչցնող մարդն և յաճախ կը տեսնէին զիրար, որովհետեւ տակաւին կ'ուզեմ հաւատալ թէ անպարտաան անձնատուր չէ եղած և խնայէ առաջ մաքառած է։ Անտարակոյս իրարու կը հանդիպէին սրահներուն մէջ ուր կը յաճախէր կոմսուհին։ Վերջապէս, տիկին մարքիզուհի, կը փնտռեմ. ամէնէն առաջ գիտնալ ուզած բանս այդ մարդուն անունն է։

—Ետքը՞։

—Ետքը, տիկին մարքիզուհի, յուսամ թէ ձեռք պիտի անցուցեմ այն թելը որ պիտի օգնէ ինձ աղջիկս գտնելու։

—Ուրեմն, հիմակուհիմայ անուն մը գիտնալու միայն պէտք ունիք։

—Այո՛։

—Լասէռի կոմսուհին ինծի ո՛ր և է գաղտնիք հաղորդած չըլլալով, մտանութիւն մը գործած չեմ ըլլար եթէ ձեզ հետ միանամ այդ անձը գտնելու համար։ Կը մասնակցիմ ձեր խոր վշտին, բարեկամս, և բոլոր սրտովս կը մեղքնամ ձեզ։ Եթէ ինծի ըսէիք «կ'ուզեմ վրէժս լուծել, կ'ուզեմ յանցաւորները պատժել» պիտի պատասխանէի ձեզ։ «Ես ձեր դործին չեմ խառնուիր, ինչ կ'ուզէք ըրէք»։ Սակայն տխմար վրէժխնդրութենէ մը գեր ի վեր զգացումներ ունիք դուք։ Կ'ըմբռնէք թէ մեղապարտներէ միայն կամ միւսին մահուամբ ձեր անուան եղած նախատինքը չի ջնջուիր։ Կ'ուզէք ձեր աղջիկը փնտռել, կ'ուզէք գտնել ձեր սիրելի Լիւսին և մորը ձեռքէն առնուլ զայն։ Այս կերպով, ձեր տխուր կացութիւնն աւելի եւս արգահատանց արժանի կ'ըլլայ։ Դուք զոհ գացած ըլլալով արիածի մը զոր աշխարհ անտարբեր աչօք կը դիտէ շատ անգամ, բոլորովին արժանի էք կարեկից սրտերու համակրութեան և ձեր վրայ ունեցած բարեկամութիւնս կ'աւելցունէք։

«Կը յիշէ՞ք, սիրելի կոմս, ի՞նչ ըսի ձեզ ի Պրէսիոն, ձեր ամուսնութենէն քիչ առաջ։ «Զգուշացէ՛ք, ըսի, . . . գիտութեան վրայ սաստիկ սէր ունիք։ Երբ ամուսնանաք, պէտք է որ աւելի ձեր կընոջ պատանիք քան ձեր գրքերուն։» Կը տեսնէք հիմա թէ չէք յիշած իմ խօսքերս, որք գժբաղդաբար մարգարէական էին. ձեր ապետաւոր ուսումնասիրութիւններով պարապեցաք, և ահա պատահածը։ Անցեալ տարի, երբ գրեթէ յանկարծական կերպով դադրեցաք ձեր կնոջ հետ ընկերութեանց մէջ մտնելէ, ես նորէն ձայն բարձրացուցի և ըսի ձեզ. «Գիտութեան համար ունեցած սէրերնիդ նորէն պիտի գրաւէ զձեզ. բարեկամաց տեսութեան չէք երթար։» Խնդացիք. և սակայն յանցաւոր էիք։ Եւ իրաւունքն իմն էր։ Ցանդիմանութիւն մը չէ այս զոր կուղղեմ ձեզ։ Թողունք որ ժամանակն անցած է, և արդի պարագայից մէջ գտեղիկ բան մը կը դառնայ։

«Երբ այդ խօսքերը կ'ըսէի ձեզ, սիրելի կոմս, չէի գուշակեր բնաւ թէ այսքան դառն հարուած մը պիտի ստանայիք։ Ահ, եթէ կասկածէի այսպիսի դժբաղդութեան մը վրայ, ուրիշ կերպով կը խօսէի ձեզ, իմ բարեկամութեանս բոլոր աղդեցութեամբը։ Մինակ դժգոհ էի տեսնելով որ սկսած էիք մենութեան մէջ թաղուիլ և կը ցաւէի որ Էլէն երեսի վրայ կը թողուր զձեզ։ Կոմս, կիներնիդ ձեռքերնուդ առին, որովհետեւ չի գիտցաք պահել զայն։

Դժբաղդ մարդը հառաչանք մը արձակեց և գլուխը կուրծքին վրայ կախեց։

—Ձեմ ուզեր Լասէռի կոմսուհին արդարացնել, չարունակեց մարքիզուհին. ո՛չ, ինքը յանցաւոր է։ Զձեզ մատնեց, խաբեց, գժբաղդ կին մըն է։ Իմ առջիս մանաւանդ չի կրնար դատել այն ներումը զոր կրնայ գտնել ուրիշ կնոջ մը առջեւ։ Եւ սակայն, բարեկամս, իրեն ի նպաստ ո՛րքան փաստեր պիտի կարենար առաջ բերել, եթէ անկոմնակալ դատաւորի մը հանդէպ գտնուէր։ Գրեթէ միշտ մեզանէն կնոջ համար անգութ կ'ըլլան. կը տարաբերեն զայն, կը փախչին անկից, կուրանան, կընկճեն զայն։ Ա՜հ, չեն գիտեր թէ հէգ կիներ ինչպէ՞ս մղուած է այն գաւթվարին վրայ որ դէպի անդունդ կը տանի։

«Կոմսուհին՝ երիտասարդ և գեղանի, իր կենաց քսան գարուններուն փայլովը պճնազարդուած և ամենուն հիացման առարկայ դարձած, չի տեսաւ այն վտանգներն որք կ'սպառնային իւր առաքինութեան։ Անփորձ, դեռ միամիտ, մաքէն չանցուներլով օձն որ արդիւնալ պատուը կերցուցնել տուաւ Եւային, ո՛չ սք ունենալով իր մօտ որ խորհուրդ տար և ըսէր «զգուշացի՛ր», չնշմարեց բնաւ թշնամւոյն գալը, կանխաւ չզգաց վտանգին մօտենալը։ Ահ, ճակատագրային բաներ կան։ Ո՛չ, կոմսուհին չզգուշացաւ հրապուրանքներէն, չդուշակեց վտանգին մօտենալը։ Սակայն, հոն՝ իր մտան էր վտանգն, անուշաբոյր և լուսով ողողուն դահլիճի մը մէջ։ Պէտք էր որ խոյս տար անկէց, կրնար ընել այս բանս։ Ինքզինքը պաշտպանելու համար հրեշտակ մը ունէր օրորոցին մէջ և ձեր պատուոյն պաշտպանութիւնն, այն պատիւը զոր իրեն վստահացած էիք։ Տեսէ՛ք, ես կին եմ, և կրնամ շատ մը արարութեանց համար ներող ըլլալ։ և սակայն այս վայրկենիս խելացնոր դարձած եմ ու չեմ ըմբռներ. կը կրկնեմ ինչ որ կ'ըսէի ձեզ հիմակ. էլէն վայրկենական մոլորում մը, յիմարութիւն մը ունեցած է։

—Ատով չի մեղմնար իր վատութիւնն, ըսաւ կոմսը խուլ ձայնով մը։

—Աւա՜ղ, հառաչեց տիկին տը Մոնբէռէ։

—Մինթէ մոլորման, յիմարութեան վայրկեանի մը մէջ էր որ աղջիկս գողցաւ։

—Կնոջ մը, մօր մը սրտին մէջ չատ մը դաղտնածածուկ խորշեր կան. կարելի է ըմբռնել այն զգացումն որուն հնազանդած է։ Հասկցած կը թէ այլ ևս չէր կըրնար ձեր քով բնակիլ. մեկնելու վայրկենին իր զաւակը թողու զօրութիւնը չունենայ։

Դառն ժպիտ մը պրկեց Պ. տը Լասէռի շրթունքը։

—Ձեմ գիտեր թէ ի՞նչ խորհրդածութիւններ ըրաւ, յարեց մարքիզուհին. բայց ստոյգ կ'երեւի ինձ թէ Լիւսիի ապագային վրայ խորհիլ չէ ուզած։

—Մինակ, իր ամօթոյն զաւակն ալ մասնակից ընել տալ ուզած է։

—Այդ կերպով իր յանցանքը աւելի կը ծանրանայ։

Տիկին տը Մոնբէռէ չ'պատասխանեց։

Երկար լռութենէ մը յետոյ, յարեց։

—Կոմսուհին ընդհանուր համակրանաց առարկայ էր. գիտած էիք անշուշտ որ երբ սրահ մը կը մտնէր, իրարանցում առաջ կը բերէր։ Իր գեղեցկութիւնն, ազնուականութիւնը, շնորհալի ձեւերն ու նրբամտութիւնն իր շուրջը կը համախմբէին բազմաթիւ սքանչացողներ։ Գուցէ քիչ մը շատ աչք կը դոցէր որ իր վրայ սքանչանայն։ Սակայն ամէն կին կը սիրէ փայլիլ և հաճոյ երևնալ. ո՛չ մէկ կին անտարբեր կը մնայ փառաբանանց և մեծարանաց։ Ի՞նչ հարկ մեր եղածէն լաւագոյն ցուցնել ինքզինքնիս։ Մինթէ աշխարհիս վրայ կատարելութիւն կա՞յ։ Ամենքս ալ մեր տկար կողմերը, մեր ունայնասիրութիւններն ունինք։ Եթէ պշրողութեան ծայրայեղութիւնը թերութիւն մըն է, չափաւոր պշրողութիւնն ալ կնոջ շնորհներէն մին է։ Լասէռի կոմսուհին ամէն կանանց պէս իր ընտիր ձիրքերուն հետ ունէր նաև իր փոքր թերութիւնները։ Մոլեռքաչէ և գիւրահաղորդ բնաւորութիւն մը ունէր. կարծելով թէ բանէ մը երկիւղ չունի և մարդոցմէ չկասկածելով, իր բնաւորութեան տկար կողմերը չէր ծածկեր։

«Իմ ուշադրութենէս չի վրիպեցան մի քանին այն սիրուն երիտասարդաց որք շուրջը կը թռչկոտէին։ Ասոնցմէ մին մասնաւորապէս չատ փութկոտ կը հանդիսանար կոմսուհւոյն մօտ, առանց սակայն յարգալիր հոգածութենէ, ուրիշ բան մը ցոյց տալու։ Ցոյժ վայելչաձեւ. և զուարթնձ մըն էր. մանաւանդ լաւ պարող ըլլալուն, չատ անգամ կը պարէր էլէնի հետ։ Ինքը պարի թագաւորն էր, ինչպէս էլէն թագուհին։

(Շարունակելի)

Հինգ հազար հոգւոյ չափ բնակիչ ունէր, և կը պարունակէր վեց եկեղեցիներ, չորս պանդոկներ, հինգ դպրոցներ, հանրային գրատուն, թանգարան, թատրոն և քաղաքային պաշտօնատուն։ Բոլոր այս հաստատութիւնք մոխիր դարձան։ Այն գիշեր բուռն մրրիկ կար, որ շուտով ծաւալեց բոցերը։ Կ'երեւի թէ ինչպէս հունգարական ուրիշ շատ քաղաքներու մէջ, նաև ի Թոքայ հրշէջ գործիք կատարեալգոյն վիճակի մէջ չեն, և իրօք, Սէյշենի փաշայի հայրենակիցք դառնապէս կը դանգատին թէ հունգարիոյ շատ մը քաղաքներ և աւաններ հրդեհներու դէմ գրէթէ անպաշտպան վիճակի մէջ կը գտնուին՝ հրշէջ զօրաց և գործեաց թերի վիճակին բերմամբ։

ԱԶԳԱՆՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս շաբաթ օրը ծանուցինք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ հետեւանելով Պատրիարքարանի գործակատար Ծրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին՝ նոյն առաւօտուն կայս. Թիկնապահի մը միջոցաւ իրեն ուղղեալ յատուկ հրաւէրի մը վրայ կայս. պալատ գնաց և առաջին քարտուղար Սիւրէյա փաշայի կողմէ ընդունուելով, ժամու մը չափ տեւակցեցաւ Ն. Վսեմութեան հետ։

Սիւրէյա փաշա, յանուն Վեհ. Սուլթանին, յայտարարեց թէ այն ազգային և եկեղեցական խնդիրներն, որք բանակցութեան նիւթ եղած են Բ. Դրան և Պատրիարքարանի միջեւ, պիտի կարգադրուին ընդհուպ, թէ եկեղեցական իրաւասութիւնք ու առանձնաշնորհմունք իրենց նախնի բուն վիճակին պիտի վերածուին և կարգադրութիւններ պիտի ըլլան, որոց արդիւնքն ի մօտոյ պիտի տեսնուի եւ դոհ պիտի մնայ Հայոց ազգը։

Ն. Վսեմութիւն յարեց թէ Օգոստափառ Սուլթանը իւր հպատակ հայ ժողովրդեան և Պատրիարքին վրայէն իւր բարձր վստահութիւնն ու համակրութիւնը երբեք վերցուցած չէ և պիտի չարունակէ իւր հայրական հոգածութիւնքն, ըստ ամենայնի դոհ ընելու համար իւր հաւատարիմ հըպատակները։

Սիւրէյա փաշայի և Ս. Պատրիարք Հօր միջեւ կարծեաց փոխանակութիւններ ու տեսութիւններ տեղի ունեցան աղ և այլ առկախ խնդրոց նկատմամբ և յետոյ Ն. Ամենապատուութիւն քարտուղար փաշային հաղորդած այս բարձր հրամաններէն ու յայտարարութիւններէ գոհ և ուրախ՝ մեկնեցաւ կայս. պալատէն և գնաց ուղղակի իւր բնակարանն ի Մաքրիգիւղ։

* * *

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ հետեւանելով Պատրիարքարանի գործակատար Ծրէնկեան Աբրահամ էֆէնտին՝ երէկ առաւօտ դարձեալ կայս. պալատ գնաց ի շնորհաւորութիւն Վեհ. Սուլթանի դահակալութեան տարեդարձին։ Ն. Ամենապատուութիւն երկրորդ սենեկապետ Հաճի Ալի պէյի ներկայանալով իւր շնորհաւորութիւններն յայտնեց, բարեմաղթութիւններ ընելով վասն կենաց և բարօրութեան Վեհ. Սուլթանի։

Ս. Պատրիարք Հայրն Հայոց ազգին կողմէ շնորհաւորական ուղերձ մը յանձնեց Հաճի Ալի պէյի, որ Վեհ. Սուլթանի մատուցանելով զայն, դարձաւ և Ս. Պատրիարք Հօր հաղորդեց Ն. Վեհափառութեան կայս. բարեւներն ու բարձր գոհունակութիւնը և միանգամայն ծանոյց թէ Օգոստափառ Սուլթանը պիտի բարեհաճի մէկ քանի օրէն իւր ներկայութեան ընդունիլ Հայոց Պատրիարքը։

Աւտրիկ քանի մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականի խնդրոյն արդի վիճակին վրայ։

Ուրբաթ օրն Արժ. Տ. Յովհաննէս աւագ քահանայ Մկրեան և Քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Սահակ էֆէնտի Ղազարոսեան Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ դիր մը տարին արտաքին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Տատեան Վսեմ. Յարութիւն փաշային, որով Ն. Սրբազնութիւն կը յայտարարէ թէ եթէ կ'առնու իւր հրաժարական՝ յանուն Վեհ. Սուլթանին Յարութիւն փաշայի կողմէ իրեն հաղորդուած հաստատ խոստմանց վրայ յենլով, այն վստահութեամբ թէ եկեղեցական առանձնաշնորհմանց խնդրոյն վաղ ընդ փայթ լուծումի պիտի տրուի ըստ կարելւոյն բացորոշ կամաց, և ի նկատ պիտի առնուի եկեղեցական Համադումար ժողովոյ նոր յիշատակագիրն եւս նոյն խնդրոց վերայ, և այս նպատակաւ յատուկ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի, և յանուն Ն. Կ. Վեհափառութեան հրամաններ պիտի ղրկուին հայաբնակ գաւառաց կուսակալներուն՝ պէտք եղած դիւրութիւններն ի գործ դնելու համար յօգուտ և ի բարեկեցութիւն ժողովրդեան և երկրին։ Ս. Պատրիարք Հայրն այս դրով շնորհակալութիւն կը յայտնէ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Յարութիւն փաշայի միջոցաւ իրեն հաղորդուած այս հրամանաց և խոստմանց համար, և կը վերջացնէ աղօթելով վասն անդին կենաց Ն. Վեհափառութեան, որ այս կերպիւ իւր հոգածութիւնը ցուցած է իւր հաւատարիմ հայ հպատակաց վրայ։

Այս եղած էր աւտիկ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր մի քանի օրէ հետէ Վսեմ. Յարութիւն փաշայի հետ ունեցած երկար խորհրդակցութեանց արդիւնքն, զոր Ն. Սրբազնութիւն ուրբաթ օրը ծանոյց Խուռն ժողովոյ անդամներուն, զոր ի Մաքրիգիւղ հրաւիրած էր պարզապէս տեղեկանալու համար իւր հրաժարականի խնդրոյն այս ելից։

Խուռն ժողովոյ անդամք կարծեաց ընդհանուր փոխանակութիւն մ'ըրին խնդրոյն այս վախճանին վրայ, և ցըրուեցան՝ գործողութեան լիակատար աղատութիւն թողլով Ն. Ամենապատուութեան։

Շաբաթ օրը դատական նախարարութեան ներկայացուցաւ Եկեղեցական Համադումար ժողովոյ նոր յիշատակագիրն ի պատասխանի նոյն նախարարութեան կողմէ եկած թղթերէն, որով պատասխան տրուած էր Եկեղեցական Համադումար ժողովոյ առաջին յիշատակագրոյն տասը կէտերու։

Ազգային Պատրիարքարանն երէկ գիշեր ամեն տարուէ աւելի շքեղապէս լուսաւորուած էր։ Պատրիարքարանի և Մայր եկեղեցւոյ դուռներն ինչպէս նաև Մայր վարժարանը և Երուսաղեմատունը լուսաւորուած էին բազմաթիւ կանթեղներով։ Պատրիարքարանէ մինչև Մայր եկեղեցւոյ դուռն երկու կամարներ շինուած էին գոյնզգոյն լապտերներով ու կանթեղներով զարդարուած։ Նոյնպէս բազմաթիւ կանթեղներով զարդարուած էր Պատրիարքարանի բակը, ուր կը գտնուէր Պատրիարքական Դեր. Փոխանորդ Հայրը, Արժ. Տաճատ Ծ. վարդապետ Ոսկանեան, Արժ. Իգնատիոս վարդապետ Շիշէճեան, Մայր եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը, Թաղին երեւելիք ընտանիք և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն։ Մայր եկեղեցւոյ էր դեցիկ տղայք Վեհ. Սուլթանի անուան ձօնեալ երգեր երգեցին, յետ որոյ Պատրիարքական Դեր. Փոխանորդ Հայրն ոտքի ելնելով բարեմաղթութիւններ ըրաւ վասն կենաց և բարօրութեան Վեհ. Սուլթանին։ Ներկայք որք, լոնկայս ունկնդրած էին, ծափահարելով դոչեցին «կեցցէ՛ Վեհ. Սուլթան»։

Ցետոյ ներկայք պատուսիրուեցան զովարար ըմպելիներով։

Երէկ գիշեր շքեղապէս լուսաւորուած էր նաև Ամեն, Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանն ի Մաքրիգիւղ։

Պետական բոլոր հայ պաշտօնատարք, ամեն դասակարգի և ամեն աստիճանի, շքեղապէս մասնակցեցան երէկ գիշերուան ընդհանուր լուսաւորութեանց։ Վսեմ. Յակոբ փաշայի ծովեղերեայ ապարանքն ի Ենիգիւղ, ինչպէս և ձմեռնային բնակարանն ի Բերա, ակնախտիղ տեսիլ մը կ'ընծայէին իրենց ճոխ լուսաւորութիւններով։ Ի Պէշիկթաշ, Վսեմ. Յարութիւն փաշա Տատեանի ապարանքը՝ բոլորովին ծածկուած էր լոյսերու ներքեւ. անոր առընթեր՝ Վահրամ պէյ Տատեանի բնակարանն անհետ եղած էր գրեթէ գունաւոր լապտերներու և չինական կանթեղներու ճոխ շարքերու ներքեւ, որոց մէջտեղ լուսադրուագ կը փողփողէր Փոդէշտէք չօք եռաշ վերտառութիւնն և որոյ վերեւ խրոխտապնած կը սաւառնէր օսմանեան դրօշը։

Նոյնպէս շքեղ լուսաւորութիւններով կը փայլէին Դատական նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Վահան էֆէնտիի ինչպէս նաեւ բոլոր հայ երեւելեաց բնակարաններն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԺԳ. ՏԱՐԵԳԱՐՁ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ ԿԱՅՍԵՐ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. Պոլսոյ և համայն Թուրքիոյ ժողովուրդը շքեղ հանդէսներով ծանուցին երէկ Վեհ. Սուլթանի գահակալութեան չորեքտասներորդ տարեդարձը։

Առաւօտուն, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը, Բարձր. Շէյխ-իւլ-Իսլամ էֆէնտին, պաշտօնի վրայ դանուող ու անպաշտօն բոլոր նախարարքը և կրօնական, քաղաքային ու զինուորական բարձրասլաքան պաշտօնատարք կայս. պալատ գնացին ի շնորհաւորութիւն։ Երկրորդ սենեկապետ Հաճի Ալի պէյ ներկայից հաղորդեց Վեհ. Սուլթանի բարձր գոհունակութիւնն և կայս. բարեւները։

Նախորդ Խոտիվ Իսմայիլ փաշա արժանացաւ Վեհ. Սուլթանի մասնաւոր մեծարանաց։

Հպատակ ազգաց հոգեւոր պետերն երէկ առաւօտ կայս. պալատ գնացին ի շնորհաւորութիւն և ընդունուեցան երկրորդ սենեկապետ Հաճի Ալի պէյի կողմէ։

Միջօրէին եւս մայրաքաղաքիս օտար դեսպանատանց առաջին թարգմանք կայս. պալատ գնացին ի շնորհաւորութիւն և ընդունուեցան արքողապետ Միւներ փաշայի կողմէ։

Եւրոպական Տէրութեանց վեհապետք և Պարսից Շահը հեռագրեր ուղղելով Վեհ. Սուլթանին, շնորհաւորած են Ն. Վեհափառութեան գահակալութեան տարեդարձը։

Նոյնպէս Եգիպտոսի Խեդիվը, Մէքքէի Էմիրը, Նահանգաց կուսակալք, օտար տերութեանց քով դանուող օսմանեան դեսպանք, դաւառաց հպատակ ժողովրդեան կրօնական պետերն և այլք շնորհաւորական հեռագրեր ուղղած են ի կայս. պալատ։

* * *

Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան հաշուակալ Սաատի պէյ երէկ շնորհաւորութեան համար կայս. պալատ գրանուած պահուն արժանացաւ Վեհ. Սուլթանի մասնաւոր մեծարանաց։ Ն. Վեհափառութիւն միանգամայն իմ թիւղ պատուանշանի ոսկի շքադրամը շնորհեց Սաատի պէյի։

ԲԱՆՏԱՐԿԵԼՈՅ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Վեհ. Սուլթանն՝ Իւր գահակալութեան տարեդարձին առթիւ հրամայած է ազատ արձակել այն բանտարկեալներն որք աւարտած են իրենց պատժոյն երեք չորրորդ մասը։ Կայս. սոյն հրամանին համաձայն, երէկ 46 բանտարկեալք արձակուեցան, որոց 25ը իսլամ, 7ը յոյն, 10ը հայ և 4ը հրեայ։

Կեդրոնական բանտին մէջ 500 բանտարկեալք կը դտնուին, որով ըսել է թէ ընդհանուր բանտարկելոց հարիւրին ինը արձակուած են։

ԼՈՒՍԱՒԱՌՈՒԹԻՒՆՔ

Ուրբաթ օրէն ի վեր մեծամեծ պատրաստութիւնք սկսած էին մայրաքաղաքիս ամեն կողմ՝ լուսաւորութեանց համար։ Երէկ, միջօրէին, թնդանօթի բսանեւմէկ հարուածներու արձակմամբ կ'ողջունուէր Օգոստ. Վեհապետին գահակալութեան ԺԳ տարեդարձը։ Արտասովոր ոգեւորութիւն մը կը տիրէր ամեն կողմ։ հրապարակները, ծովափները, մեծ պողոտաները, շրջենաւք, զբօսավայրք, հանրային պարտէզք ամենքն ալ լցուած էին խուռն բազմութեամբ որք կը պատրաստուէին դիշերային ծանին։ Իրիկուան կողմ, միլիոնաւոր լապտերներն ու կանթեղներն սկսան վառուիլ տակաւ առ տակաւ, և հպիւռ մութը տարածուած էր Կ. Պոլսոյ վրայ երբ լուսաւորութիւնք սկսան փայլիլ իրենց բոլոր շքեղութեամբ և ճոխութեամբ։

Ամենէն աւելի հոյակապ լուսաւորութիւնք և հրախաղութիւնք կը կատարուէին Եըլտըզի շրջակայքն որք մեզական երեւոյթ մը կ'ընծայէին։ հանրային երկու մեծ պարտէզները, ինչպէս նաև քաղաքապետ Մաշհար փաշայի պարտէզը՝ շքեղապէս լուսաւորուած՝ ամեն տարուան նման բաց էին հասարակութեան առջեւ։ Զինուորական նուագածուց խումբեր ընտիր կտորներ կը նուագէին և ակնախտիղ հրթիռներ կ'արձակուէին անընդհատ։

Պէշիկթաշի մէջ և Նչան-թաշի բարձանց վրայ բոլոր աւագանեաց ապարանքներն, ինչպէս նաեւ Օրթագիւղի ծովեղերը՝ Սպարապետ փաշային ու ծովային Վսեմ. Նախարարին ապարանքներն, հրախաղութեամբք և լուսաւորութեամբք կը մրցէին իրարու հետ։ Նոյն ակնապարար տեսարանը կը պարդուէր նաեւ Վոսփորի եւրոպական ու ասիական եղերաց վրայ, Կղզիները, Գալաթա-գիւղ, Մաքրի-գիւղ, Այ-Սթեֆանոս։ մէկ խօսքով մեծամեծ արուարձաններէն մինչեւ ամենայետին գիւղն իրենց մասնակցութիւնն ունեցած էին լուսաւորութեանց մէջ։ Պոլսոյ մեծ հրապարակները, Բերա և Գալաթիա խրախճանութեանց կեդրոններ դարձած էին։

Ծովու վրայ, լուսաւորութիւնք ոչ նուազ հմայիչ էին քան ցամաքի վրայ։ Վոսփորի ու Ոսկեղջիւրի մէջ խարսխեալ օսմանեան շոգենաւերն ամենքն ալ զարդարուած էին դունաւոր կամթեղներով և հրախաղութիւններ կը կատարուէին։ Ենիքէյի ու Մախուսէյի շոգենաւք, նոյնպէս լուսաւորուած, խուռն բազմութիւն կը փոխադրէին ի Վերին Վոսփոր։

Զամլըճա, ուր քէօշկի մէջ կախերազուն իշխանաց մին կը բնակի, 15 հազար լապտերներով սքանչելապէս զարդարուած էր։ Մայրաքաղաքիս այդ բարձրադոյն լերան գագաթը կը զարդարէին քանի մը մեծամեծ բարձրութեամբ ահագին երկու մահիկներ և ասաղ մը, շրջապատեալ գոյնզգոյն լապտերներու անհամար համաստեղութեամբք որք Զամլըճայի հմայաւոր եղեւնեաց մէջէն «Հայրենիք գիւղերն» ու առապարներն յիշեցնող դիւթական տեսք մը կուտային այդ ասիական բարձրութեան։ Սկիւտարի կողմը ոչ նուազ ուշադրաւ լուսաւորութիւն մը կը պարդուէր ի Թօփխանէլի օղլու, Պահրի փաշայի ապարանքին առջեւ, որ կեդրոն դարձած էր հազարաւոր երկսեռ բազմութեան որք եկած էին սքանչանալ հրախաղութեանց վրայ։

Վոսփորի եւրոպական եղերաց վրայ՝ Էմիրկէնի ընդարձակ քարափը եղան շքեղութիւն մը ստացած էր նախորդ Խոտիվ Բարձր. Իսմայիլ փաշայի կողմէ պատրաստուած մեծածախս լուսաւորութեանց շնորհիւ։ սկսեալ Նաւամատոյցէն մինչեւ Պարսից դեսպանատան ամարանոցը լուսեղէն կամարներու երկար շարք մը կը կազմէին։ Իսմայիլ փաշայի ծովեղերեայ դեղեցիկ դարաստանք եւս ճաշակաւոր լուսաւորութիւններով կը փայլէին։ արեւելեան նուագածուց երկու խումբեր ապարանքին երկու մեծ դրանց մօտ, յատուկ տաղաւարներու տակ նստած, կ'երգէին անընդհատ։ բազմութիւնն այնքան հոծ էր քարափին վրայ, որ մերթ ընդ մերթ երթեւեկութիւնն անկարելի կը դառնար։ Ծովուն վրայ, հարիւրաւոր նաւակներ կեցած էին, մանաւանդ կանանց բազմութեամբ լցուած։ լուսազարդուած սիրուն շոգեմակոյկներ, որոց մէջէն նուագածութիւնք կը լսուէին, և Շիրքէթի շոգենաւք որոց մէջէն հրախաղութիւնք կը կատարուէին, ժամերով կանգ առին Էմիրկէնի բարձունքն եւ տեսարանին շքեղութիւնն աւելցուցին։

Թարապիոյ և Պէօյիւքտէրէի քարափունք եւս հրախաղութեանց ու լուսաւորութեանց շքեղ կեդրոններ դարձած էին։

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Կարնոյ Տիատին դաւառին դայմագամ անուանեցաւ Իպրահիմ պէյ, դայմագամ Գարաքիլիսէի։

Նոյն նահանգին Դարաքիլիսէ դաւառակին դայմագամ անուանեցաւ Մէհմէտ Հաճի էֆէնտի, դայմագամ Տիատինի։

Առաջին կարգի Շէֆգաթ պատուանշան արուեցաւ նախորդ Խոտիվ Իսմայիլ փաշայի աղջկան Ֆաթիմէ Հանըմի և Մէհմէտ Ալի փաշայի աղջկան Զոպէյտա հանըմի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ ի Պերլին ուսուցիչ Պ. Նոբոլթէի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ ի Փարիզ գրական հեղինակ Պ. Մոնթալիէի և տեղւոյն բժշկական լրագրոյ խմբագիրներէն Պ. տը Վալիրէի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Կիլտանենեանց պատրիարքական Կ. Պոլսոյ փոխանորդ Տ. Գուսսի Իլիան։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Կիլտանենեանց վարժարանաց ընդհանուր տնօրէն Տ. Խուրի Եուսուֆ Քոմսի և Պատրիարքարանի առաջին քարտուղար Տ. Գուսսի Սթէֆան Իսա էֆէնտի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիէ՝ գեղարուեստից վարժարանին դասագրութեան առաջին ուսուցիչ իտալացի Պ. Վալորիի։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Եկմեկական նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշա երէկ չկրցաւ ներկայ դտնուիլ Նախարարաց Խորհրդոյ սովորական նստին։

—Կարնոյ կուսակալ Վսեմ. Սմիկ փաշա շաբաթ օրը Բ. Դուռը դնաց և յաջորդաբար տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ու Ներքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։

ՀԵՌԱԳԻՐԵՐ ԴԱՒԱՌԱՑ ՀԱՅԵՐԷՆ

Այս աւուր թերթք լրագրաց մէջ հրատարակուած է Սեբաստիոյ Հայոց կողմէ կայս. պալատն առաջին քարտուղարին ուղղեալ 14 յուլիս թուական հանրագիր մը, որ կը յայտարարէ թէ Հայոց ազգն ի նախնեաց անտի հաւատարիմ հպատակ եղած է օսմանեան կառավարութեան, թէ, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանի արդարասիրութեան ու հայրական իմաստից, կատարեալ անդորրութեան մէջ կ'ապրին և թէ յաւիտենապէս օսմանեան գահուն փարելով միշտ հաւատարմաբար պիտի ծառայեն։

Ստորագրողք ի վերջոյ կը խնդրեն մատուցանել զայս յոսս կայս. գահոյից և բարեմաղթութիւնները կրնեն վասն կենաց և բարօրութեան Վեհ. Սուլթանին։

Հանրագիրն ստորագրած են Սեբաստիոյ առաջնորդ Գեր. Պետրոս եպիսկոպոս, Տ. Գարբիել քահանայ, Տ. Յովսէփ քահանայ, Տ. Վարդան քահանայ, Տ. Գրիգոր քահանայ, Տ. Մատթէոս քահանայ, Տ. Եղիշէ քահանայ և 36 աշխարհականք։

* * *

Ամասիոյ և Եւդոկիոյ դաւառներու հայոց կողմէ ևս 30 ու 25 յուլիս թուականաւ նոյնիսկաստ հանրագիրներ ուղղուած են կայս. պալատն առաջին քարտուղարին։

Ամասիոյ հանրագիրն ստորագրած են Արժ. Եղիշէ վարդապետ, Տ. Ներսէս քհնյ, Տ. Գառնիկ քհնյ, Տ. Տաճատ քհնյ. և 17 աշխարհականք։

Եւդոկիոյ հանրագիրն ստորագրած են տեղւոյն պատրիարքական փոխանորդ Արժ. Եղիշէ վարդապետ Այվազեան, Տ. Յովսէփ քահանայ, առաջնորդական փոխանորդ Տ. Յակոբ քհնյ, Տ. Պողոս քհնյ, Տ. Գաբրիէլ քհնյ, Տ. Պետրոս քհնյ, Տ. Սուքիաս քհնյ, Տ. Յարութիւն քհնյ, Տ. Աւետիս քհնյ, Տ. Մարտիրոս քհնյ, Տ. Մանուէլ քհնյ, Տ. Անդրէաս քահանայ և 37 աշխարհականք։

Նոյնպէս Դըրչէհրէն (Ենիհիսրի) 114 հայոց ստորագրութեամբ 16 օգոստոս թուականաւ հեռագիր մը ուղղուած է առ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն։

Հեռագիրն ստորագրողք ցաւ կը յայտնեն Գուսի-Գարուի դէպքին համար, որ, կ'ըսեն, ցաւ և վիշտ պատճառած է իրենց։ Հեռագիրը կը յայտէ որ թէ՛ Հայերն և թէ՛ ուրիշ ազգեր ամեն անդորրութեամբ կ'ապրին շնորհիւ հայրական խնամոց Վեհ. Սուլթանին եւ թէ անկարող կը դանուին իրենց շնորհակալութիւնն յայտնելու այն անբաւ շնորհաց համար զորս կը վայելեն լիուլի։ Հեռագիրն ստորագրողք ի վերջոյ յանուն տեղւոյն Հայոց իրենց հաւատարմական զգացումները կը մատուցանեն։

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Երուսաղեմի Յունաց հրաժարեալ Պատրիարք Տ. Նիկոդիմոս վաղը կը մեկնի այդ քաղաքէն՝ Կ. Պոլիս դալու համար։ Ն. Սրբազնութիւն Հէյպէլի կղզին պիտի քաշուի, Այ-Եօրկի վանքը բնակելու։

ԱՏԱ-ԲԱԶԱՐԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Յայնկոյս Ատա-բազարի դտնուող տասներեք գիւղերու բնակիչք հանրագիր մը մատուցած են Աւեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, խնդրելով որ երկաթուղւոյ կայարան մը հաստատուի ի Պալապան։ Նախարարութիւնը նպաստաւոր է այս հանրագրոյ նկատառման։

ԱՒՍԱՀԱԿԱՑ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄ

Եօթը հոգիէ բաղկացեալ աւազակաց խումբ մը բուական տարերէ ի վեր կապատակէր Պրուսայի ու Պիլէճիկի կողմերն։ Ասոնք վերջերս լեռը տարած էին Անատոլուի երկաթուղւոյ երկրաչափներէն Պ. Կէրսրնը ու 1400 ոսկի փրկանք առած, նոյնպէս ուրիշ մարդ մըն ալ լեռը տանելով անկից ալ 230 ոսկի առած էին։ Արդ, այդ աւազակաց երեքը ձերբակալուած են հետեւեալ պարագայից մէջ։

Նիկոմիդիոյ տեղական կառավարութիւնն իմանալով որ այդ աւազակներ Նիկոմիդիայէն անցնելով Կ. Պոլիս պիտի գան, իմաց տուած էր Ոստիկանութեան Նախարարութեան, որ անկից ի վեր խուզարկութիւններ կը կատարէր։ Նիկոմիդիոյ կառավարիչը տեղեկանալով որ աւազակներէ երեքը՝ Նանեացի Հասան, Գուրճալը Մուսթաֆա և Հասան, դէպի Կ. Պոլիս ճամբայ եղած են, ոստիկանութեան պաշտօնեայներ կը ղրկէ օրք խուզարկութիւններ կը կատարեն ասոր։ Անցեալ ուրբաթ օր կը տեղեկանան թէ այդ երեք չարագործներ ի Սիրքէճի օթէլի մը մէջ կը գտնուին և ուղղակի հոն կ'երթան։ Ոստիկանք կը հրաւիրեն աւազակները անձնատուր ըլլալ, սակայն այս վերջինք կը մերժեն, որով կռիւ մը կը ծագի և աւազակներէ մին գլխէն վերք մը կըստանայ։ Օթէլի տէրն այս աղմուկը իմանալով անմիջապէս իմաց կուտայ ոստիկանութեան, որ կուգայ կը ձերբակալէ այդ աւազակներն և ուղղակի Ոստիկանութեան Դուռը կը տանի։ Աւազակաց վրան խուզարկուելով 600 ոսկի դտնուած է։

Զարմանալի կիսմանայ թէ մրգեղինաց մաքատան մէջ մրգավաճառ արհեստաւորաց կրաքիչն՝ քրիստոնեայ մը, գողնութեան քրդոյն եղած է այդ աւազակաց և մինչեւ իսկ անոնց Պոլիս գալուն օգնած է։

Աւազակները նախնական հարցաքննութեան մը ենթարկուելով, անոնցմէ երկուքը խոստովանած են իրենց ոճիրները։

ԱԳԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Մանիֆէս հետեւեալ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ անցեալ կիրակի օր, Բերայի շիտակ ճանթան, Սէպահ և Ժօայիէ լուսանկարչատան մասնաճիւղին մէջ ծագած հրդեհի հետեւանաց մասին։ Արկածի յաջորդ օրն իսկ Բերայի ոստիկանութեան կողմէ բացուած քննութիւնը վերջնական արդիւնք մը չէ տուած տակաւին։ Հրդեհալեալ շէնքին պահապան բեռնակիրը, որ ձերբակալուած է, չէ կրցած որոշ կերպով ըսել թէ ինչպէս ծագած էր հրդեհը։ Առ այժմ, այդ հրդեհէն վնասեալ ապահովագրական ընկերութիւնք՝ Սէն, Ցանէիէ, Տաչիա Ռոմանա, Նասիոնալ Բրէսէլէն, Լիբերթէալ և Ցենէրալ իրենց հաշիւները կարգադրելու աշխատած են։ Հէնկերէիա ընկերութիւնը որ ապահովագրած էր Պ. Հաճարայի գարեղրատունը (Բոնի), գին կորել տուած է անոր մէջ մնացած գոյից և կարասեաց, և կուզէ իր վճարելիք 1000 ոսկւոյ գումարէն զեղչել գարեղրատան եղեն գտնուած պատրաստեալ դահլիճը որ այրած չէ։ Իսկ Պ. Հաճարա ապահովագրած ամբողջ գումարը կը պահանջէ, առարկելով թէ այդ դահլիճ իր արդի վիճակին մէջ բանի մը չի կրնար ծառայել իրեն, ըստ որում գարեղրատան մնացեալ մասն այրած է։

Մինչդեռ Պ. Զալօսի խանութն ապահովագրեալ չըլլալով, այդ մասին խընդիր չկայ։

Ցենէրալ ընկերութիւնն համաձայնած է Պ. Բոլիքարը Ժօպիէի հետ, (որուն կահ-կարասիքն ապահովագրած էր 300 անգլ. ոսկւոյ,) այդ գումարին վճարման համար։

Հրդեհալ շէնքը 1800 օսմ. ոսկւոյ ապահովագրուած էր Էմբէրէլ ընկերութեան որ նոյնպէս սկսած է քննել կալուածատիրոջ Իպրահիմ փաշայի հետ իւր ունեցած հաշիւները։ Այդ շէնքին հանդէպ գըտնուած տունը որ Նարիման Խանի ստացուածքն է, թեթեւ վնասներ կրած է զորս կը վճարեն Ցենէրալ և Բենֆիտա ընկերութիւնք։

Իսկ Սէն, Ցենէրալ, Տաչիա Ռոմանա եւ Նասիոնալ Բրէսէլէն չորս ընկերութիւնք որք հաւաքարար 75,000 Ֆրանքի ապահովագրած են նորաձեւութեան և գոհարեղինաց վաճառական Ռոսի տեարց ապրանքները, անոնց կրած վնասուց գինը կտրել կուտան մասնաւոր քննչաց ձեռամբ։ Վաճառատան տէրերը կուզեն որ վաճառման գներով որոշուի ապրանաց արժէքը, մինչդեռ ապահովագրական ընկերութիւնք կը պահանջեն որ գործարանաց տուած վաճառացուցակին գնով որոշուին։ Մանդէօ վերապահութեամբ կը յայտէ թէ յիշեալ վաճառատան կրած վնասը վեր ի վերոյ 1000 ոսկւոյ կը հասնի։

ՀՐԴԵՀՆԵՐ

Երէկ գիշեր ժամ 4ին Պոլսոյ եէնի ճամիի մզկիթին կայսերական աղօթատեղւոյն պահապանաց յատուկ տեղէն հրդեհ ծագելով, անմիջական օգնութիւնք թէև հասան, սակայն կայս. աղօթատեղւոյն ծածկոյթին մէկ մասն այրեցաւ։ Հրդեհն սկսած էր անպէտ թուղթերու դէզի մը բռնկելէն։

* * *

Այս առաւօտ եւս ժամ 11ին հրդեհ ծագեցաւ ի Բերա Զիւմպիլ փողոց (Թիւնէլի գիմաց) փայտաշէն տունէ մը և նոյն փողոցին մէջ գտնուած ուրիշ փայտաշէն մեծ տուներ այրեցան. այրած տուներու մէկ քանին Թուպինի սեպհականութիւն էին։

Հրդեհը ծագած միջոցին, Ռուսիոյ հիւպատոսարանի ջրհանակիրք մեծ ջանքեր ըրին առաջքն առնելու։ Ինչպէս նաեւ ջրհանակիր զորաց վաշտն ամեն զոհողութիւն ի գործ դրին, առանց որոց հրդեհը կրնար տարածուիլ ի Սօֆիալը փողոց և շրջակայքը ուր տուները մեծ մասամբ փայտաշէն են։

ՏՈՒԹՈՐ ՍԷՄՄՕԼԱ

Իտալացի երեւելի բժիշկ բրօֆէսէօր Սէմմօլա, անդամ իտալական Ծերակոյտին, մի քանի օրէ ի վեր մայրաքաղաքս եկած և իւր բնակութիւնը հաստատած է ի Բերա, Օթէլ Ռուսյեալ։

Մայրաքաղաքիս կայս. բժշկական ընկերութեան հրաւիրանօք, իտալացի գիտնականը յառաջիկայ չորեքշաբթի բանախօսութիւն մը պիտի ընէ «լեր-ՄՇԸ-ի վրայ, ընկերութեան ժողովասրահին մէջ, ուր կրնան ներկայ գտնուիլ բոլոր բժիշկք։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

Ծանուցուեցաւ թէ Պետական Խորհուրդը կանոնագիր մը կը պատրաստէ պատահած հրդեհներու առաջքն առնելու համար։ Արդ, կ'ըսուի թէ յեսայսորիկ պիտի արգիլուի խիտաւախտ փայտաշէն տուներ կառուցանել, թէ հրդեհի նոր ջրհաններ բերուելով, ամեն կողմ պիտի զրկուին և թէ տեղական ջրհաններն եւս յատուկ կանոնաւորութեան մը ներքեւ պիտի առնուին։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆ

Սպանիական նախորդ դեսպան Պէնտանա մարքիզը, որ ուրբաթ օրը պատիւ ունեցած էր իւր հրաժեշտի գրերը Վեհ. Սուլթանին մատուցանելու, այսօր ընտանեօք կը մեկնի մայրաքաղաքէս։

ԴԱԼԱԹԻՈՑ ՊՕՐՍԱ

Ինչպէս կ'երեւի այս աւուր Դալաթիոյ Պօրսայի ցուցակէն, Թօնսօլիսէն 21 դրուշ 1 փարայի բացուելէն վերջը, 21.4 ի բարձրացաւ մինչեւ կէս օր. իսկ Ռումելիի երկաթուղին, որ շաբաթ օրը 79 Ֆր. էր, այսօր 80½ ի բարձրացած է։

ԼԱԲՍԻՕԹԱՑԻ ՃԱՀԻՃՆԵՐԸ

Կամրջոց և խճուղեաց տնօրէնի օգնական Ասլանեան Գէորգ էֆէնտի, Եանեայի նահանգին գլխաւոր ճարտարապետն և Շէֆիգը պէյ բաղկացեալ յանձնաժողովն որուն յանձնուած էր Լաբսիթայի (Եանեա) լճին ցամաքեցուցման վերաբերեալ աշխատութեանց քննութիւնը, իր տեղեկագիրը մատուցած է հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երկու օրէ ի վեր Ասիական գաւառներէ ո՛ր և է տեղեկութիւն եկած չէ հրնտախտին վրայ, որով կը յուսացուի թէ այդ կողմերու առողջապահական վիճակը գոհացուցիչ ըլլայ։

Մէքքէի առ

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԴՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴՈՐԾԵՐ

ՍՈՖԻԱ, 30 օգոստ. — Զիրփանէ կը ծանուցուի թէ Պ. Սթամպուլով համակրելից ընդունելութիւն գտած է հարաւային Պուլկարիոյ (Արեւելեան Ռումելիի) ամեն կողմը։ Շատ կողմերէ աջակցութեան խոստումներ ընդունած է։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն է թէ հարաւային Պուլկարիոյ մէջ ընտրութիւնք խաղաղութեամբ պիտի կատարին։

ՀՆՏԱԽՏ

ՎԻԵՆՆԱ, 30.—Նախարարական հրամանագիր մը հնտախտի պատճառաւ կ'արգիլէ Ասիայէն և Եգիպտոսէն քուրերու և գործածուած հագուստներու ներմուծումն Աւստրիա, (ուր այս քուրջեր և գործածուած հագուստներ կը վերածուին Կ. Պոլսոյ աւստրիական-հրէական մեծամեծ վաճառատանց մէջ ծախուած նոր և փայլուն հագուստներու։ (Ծ. Խ.)

ՄԱՏՐԻՏ.—Երէկ, հնտախտէ բռնուեցան 72 անձինք, որոց 36ը մեռան Ալիքանթէի, Պատճառոզի և Թէռակոնայի նահանգաց մէջ։

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՕԳՈՍՏ. 30Ի

Ռումանիոյ թագաւորը Մէկնան կղզին ժամանեց յայցելութիւն Պատէնի մեծդքսին։

—Ռումանիոյ թագուհին Լոնտոն ժամանեց։

—Ֆրեստերիկ կայսրուհին և իւր դստերք Վենետիկ գացին, ուր 20 օր պիտի կենան։

—Եորկիոս թագաւոր և իւր երկրորդ որդին Կորնթոսի ճամբով Աթէնքէ մեկնեցան, Եւրոպեան ոստաններն ուղեւորելով։

—Ֆրեստերիկ արքունիքսին քառամեայ դուստրը մեռաւ ի Վիեննա։

—Կ. Պոլսոյ դեսպան Պ. Նէլիտով իւր պաշտօնատեղին վերադարձաւ Փեթերսպուրկէ։

—Պուքրէշի դեսպան Պ. Հիթրովօ Փեթերսպուրկ ժամանեց արձակուրդով։

—Ռումանիոյ պատերազմական նախարարը սեպտ. 12ին Թրանսիլվանիա պիտի երթայ՝ յանուն Կարոլ թագաւորին ողջունելու Ֆրանց Եոսէֆ կայսրն, որ հոն ներկայ պիտի գտնուի տարեկան ռազմախրաժերու։

ԻՌԷՏԷՆԹԵԱՆՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԵՆՆԱ, 30.—Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան թերթը, Ֆրէմդենպլատ, կը յայտարարէ թէ իտալեան կառավարութիւնը լուծելով հակաստրեան Իռէտէնթեան ընկերութիւնները, զօրացուցած է միապետական սկզբունքն յիտալիա և Իտալիոյ յարաբերութիւններն իւր նիզակակցաց հետ։ Այդ անօրինութիւն նպաստաւոր ազդեցութիւն պիտի ընէ Իտալիոյ միջազգային յարաբերութեանց վրայ։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՎԻԵՆՆԱ, 30.—Նոյէ Ֆրոյէ Փրէսէ յատուկ թղթակիցն ի Փեթերսպուրկ կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ և Ռուսիոյ Կայսերաց տեսակցութեան վերջին օրերն անձնական յարաբերութիւնք առաջին օրերուն չափ սիրալիր չէին։ Մեծ տարբերութիւն կար ընդունելութեան և հրաժեշտին մէջ։

ՁԱՆԱՁԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՄՈՋԱՄԲԻՔ, (արեւելեան հարաւային Ափրիկէ), 30.—Անգլիացիք վերջնապէս տիրացան Շիրէի լեռնոտ ներքնագաւառին, (որոյ վրայ վէճ ունէին Փորթուկալի հետ։ Ծ. Խ.)։

ՓԵԹԵՐՍԲՈՒՐԿ, 30.— Նեվա գետն յորդեցաւ երէկ իրիկուն։ Քաղաքին ցած թաղերն ողողեցան։

ԱԹԷՆՔ, 30.— Պաշտօնաթերթը կը ծանուցանէ արդի երեսփ. ժողովոյ լուծումը։ Ընտրութիւնք հոկտ. 26ին։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

Յ'ԱՄԵՐԻԿԱ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 31 օգոստ. —Միացեալ Նահանգաց արտաքին գործոց նախարար Պ. Պլէյն յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներն երկրակալութիւն չեն ուզեր, և երկրակալութեան ձեռնարկներու ոյժ պիտի չտան։

ՍՊԱՆԻԱ

ՄԱՏՐԻՏ, 31.—Մանուկ թագաւորը, մայր-թագուհին և նախարարապետ Պ. Քանովաս Սան Սէպասթիէնէ Պիլպաօ գացին։

ԹՈՆԲԻՆ, 31.—Թոնքինի նոր պահապան զօրքը պիտի բաղկանայ 600 սպայէ և 24,000 զօրքէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ՍՈՖԻԱ, 31.—Պուլկարի Ֆրանսերէն կառավարական լրագիրն երկայն յօդուած մը կը հրատարակէ Վեհ. Սուլթանին պատկերաւ՝ Ն. Կ. Վեհափառութեան գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, ջերմագին բանիւք գովելով Վեհ. Սուլթանին խիստուն և շրջահայեաց քաղաքականութիւնն, որ երախտագիտութեան նոր կապեր հաստատեց Պուլկարաց և երկրին գերիշխան վեհապետին միջեւ։ — Նոյն թերթ կը հերքէ այն լուրը թէ պուլկար կառավարութիւնն որոշած է նպաստ կապել Մակեդոնիոյ պուլկարական վարժարանաց։ Այս վարժարանք տեղացի ժողովրդեան ծախիւք կը պահուին, որոց նըպաստներով ապահովեալ վիճակ մ'ունին։

—Պ. Սթամպուլով, արտաքին գործոց նախարարութեան բարձրագոյն պաշտօնեաք և Տէրութեանց ներկայացուցիչք խնդակցական այցելութիւններ տուին Բէշիտ պէյին, օսմ. պատուիրակութեան քարտուղարին։

ԲԱՐԻԶ, 31.—Բարիզի օսմանեան դեսպան Խալիլ փաշա այսօր վերադարձաւ և պաշտօնին գլուխն անցաւ։ դեսպանատան խորհրդական Միսաք էֆէնտի մօտերս պիտի մեկնի ի Կ. Պոլիս։

ԲԵՌԼԻՆԻՐԿ, 31.—Կայսերական հրովարտակ մը կը հրամայէ 20 % աւելցնել Սեւ ծովու և Ազովի ծովին նաւահանգիստներու մէջ ներածեալ հանքածուխին, գինին և ռոմին մաքը, և 40 % աւելցնել արեւմտեան սահմանագլուխն և Պալթիկեան նաւահանգիստները ներածեալ կապարին (câpre), ձիթապտուղին, թէյին, խակուէին, քաքաւոյին, շաքարին, հանքածուխին, գինին և ռոմին մաքը։ Հրովարտակը գործադրութեան կը դրուի անմիջապէս։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 20 Օգոստոս

Օսմանեան Քոնսօլիտ

Եղեկ երեկոյ գոյ. (Տիթաց. Ս. Սէրք	20	32
Զօրային գոցուածքի վերջը	»	20	33
Ռեզերվի մէջ	»	—	—
Ազատուած բացուածք		21	1
Կէս օրին	»	21	4
ԻՍԹԻԳԱԼՔԻ ՏԱՒԹԷՐ			
Եղեկ երեկոյ		58	12
Կէս առաւօտ		58	38
Կէս օր		58	35
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ			
Փոխառութիւն	A. Սէրք	43	1/4
»	B. »	25	1/8
»	C. »	21	6
ԲԱԺՆԵՏԱՐԹՈՑ			
Սուէզի ջրհորդաց	Անգլ. Լր.	4	35
Քէսսի ջրհորդաց	Օսմ. »	9	8
Հանք ոսկի Գոնա	» »	7	
Սօս. Շանմ եվրէօր	» »	4	34
Թրամուէյ	» »	507	1/2
Բանէլի երկաթուղի	»	80	1/2
Բասմանեանցի Լամբոմի	Գ. Կ.	134	
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄԱՅ			
Օսմանեան ոսկի	ԼՐ.	100	
20 Ֆրանկնոց	»	87	24
Անգլիական ոսկի	»	110	2
Մաք (գերմանական ոսկի)	»	107	20
Իմպերիալ	»	90	25
Ռիալիզ	»	51	15
Յուլի թղթագրամ	»	7	57
» արծաթ	»	85	
Մէջ. արծաթ. (սարբ)	»	108	
Գեղնոց	»	103	
Հինգնոց	»	102	20
Մէքթիլիք	»	100	20
Թասֆիրէ	»	41	20

ԼՈՆՏՈՆԻ ԿԵԱՆՔԷ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 օգոստ.

Ուէսթմինսթրի Աբբայարանը.— Թագաւորութեան աթոռն.— Շէնքին ճարտարապետութիւնը.— Գրագէտ Էտիսընի տպաւորութիւնքը.— Աբբայարանի մատուռներն.—Երեւելիի գերեզմանը.— Օր մը Լոնտոնի դուրս։

Վերջին խօսակցութիւններս Ուէսթմինսթրի Բարլամէնդին վրայ դարձաւ գլխաւորաբար։ այս օր ալ դառնանք Ուէսթմինսթրի Աբբայարանին շուրջը, որպէս ժամադրած ենք արդէն։

Ուէսթմինսթրի Աբբայարանն, ինչպէս գիտուին է գուշակել անուանէն, Բարլամէնդի շէնքերու խիստ մօտն է, քանի մը քայլ դէպ յարեւմուտս Տարակոյս չկայ բնաւ թէ այս շէնքն Լոնտոնի «տեսնելու արժանի» տեղերէն մին է, որպէս Անգլիացիք սովոր են ըսել։ Աբբայարանի շէնքին ճարտարապետական կողմը լինելը խնդրոյ տակ թողուլ մեզ չվերաբերիր անշուշտ, քանի որ բանէն հասկացողներն զայն աշխարհի հրաշակերտներէն մին անուանած են։ մեզ կը մնայ ուրեմն դիտել և սքանչանալ։ Արտաքուստ և վեր ի վերոյ ակնարկով մը սեւցած ու մրոտած ձեւեր միայն կը ներկայեն Լոնտոնի փառաւոր շէնքերն։ Բանի մը տարուայ կեանք ունեցող Լոնտոնի շէնքեր ու արձաններ՝ դարերու տպաւորութիւնն կրող յունական կամ լատինական շէնքերէ ու արձաններէ աղտոտ են ու մրոտ։ Ասոր անշուշտ Լոնտոնի հովակաւոր մէգն է պատասխանատու։ Դառնանք Աբբայարանը։

Ուէսթմինսթրի Աբբայարանն բաց է հասարակութեան առջեւ ամէն օր։ շէնքին կեդրոնական մասերն տեսնելու համար ոչինչ կը վճարես, այլ մասնաւոր կողմերն— որպէս մատուռներն — տեսնելու համար փոքրիկ հարկի մը կ'ենթարկուիս ի բաց առեալ ազատ օրերն։ Այս ազնիւ շէնքն կառուցուողն եղած է Եդուարդ Խոստովանողն (1050), թէեւ կը հաւատացուի թէ Արեւելեան Սաքսոնիոյ թագաւորն՝ Սէպերթ՝ եօթներորդ դարուն հիմնարկած է եկեղեցի մը միևնոյն գետնին վրայ ուր կը կանգնի այժմու Աբբայարանը։ Քիչ մը վերջը պիտի տեսնենք թէ այս եկեղեցին Անգլիոյ կայսերց թաղման և թագադրութեան վայր մըն է եղած առ հասարակ։ Հոս թաղուող առաջին անձն եկեղեցւոյն հիմնարկիչն է եղած։ Եդուարդի յաջորդներէ իւրաքանչիւրն շէնքը ճոխացնելու մէջ նախորդն գերազանցելու համար ջանք չէ խնայած։ Ամբողջ շէնքն նորման ճարտարապետութեան ճաշակաւն է դրոշմեալ, ի բաց առեալ Թերեւս արեւմտեան անաւարտ աշտարակներն, որ տասն և ութերորդ դարու մէջ ի նորոյ կառուցուած են եւ որք կարծես շատ չեն համաձայնիր շէնքին միւս մասերուն հետ։

— —

Ցայտնի է թէ այս Աբբայարանն Անգլիոյ վեհապետաց թաղադրութեան տեղն է եղած, Հարլոյէ սկսեալ մինչեւ վիքթորիա թագուհին, այս վերջնոյն թաղադրութիւնն տեղի ունենալով 1838, Յունիս 28ին։ Պատմութենէ կը տեղեկանանք թէ թագադրութեան արարողութեան սովորաբար կը յաջորդէր խնճոյք մը պալատան սրահին մէջ՝ ի Ուէսթմինսթրը Հոլ՝ որուն անարիւնութիւնք վերջին յօդուածով։ Արքայական այս խնճոյքներ խիստ բազմաձեւ կը լինէին անշուշտ և առ այս պէտք եղած ամբողջ ծախքն ժողովուրդն պարտ էր հոգալ կամայ թէ ակամայ։ Դէորգ Դ.ի թագադրութեան առթիւ տրուած խնճոյքին համար ժողովրդեան գրամէն 268.000 ոսկի ծախսուէր է վեհապետին քմահաճոյքին համար։ Այս առթիւ ժողովուրդն այն ատենան կը ցնցուի որ Գէորգ Դ.ի խնճոյքը տեսակին մէջ վերջինն կ'ըլլայ, ըստ որում ժողովուրդն պարապ ստակ վատնելու դէմ կը բողոքէ։

Թագադրութեան աթոռն կը պահուի Աբբայարանին մէջ և դրուած է ի տես հասարակութեան։ Շքեղութենէ աւելի հնութիւնն է որ այդ գահի կուտայ փառք ու պատիւ և կամ թերեւս այս ամենէն ալ աւելի արքայական գահ մը լինելն։

Հին ատեններ— երբ մարդիկ աւելի կրնօնամիտ էին— Աբբայարանի մէջ գըտնուող բոլոր անձանց սրբութեան յատկանիշ մը կը տրուէր, և ժողովրդեան այս նախապաշարումէն օգտելով չատեր հոն ապաստանած են հալածական իրենց թշնամիներէ։ Հոս էր որ Եդուարդ Դ.ի թագուհին փախաւ իր ամուսինն բանտարկողէն։ հոս նաեւ Ծնող Եդուարդ Ե.մորը ապաստանարանին մէջ։ և հոս վերջապէս փախաւ դարձեալ մի՛ և նոյն տարաբաղդ թագուհին, ամուսնոյն մահուան միջոցին։

Շէնքին ճարտարապետական արժանեաց նկատմամբ լսենք գոթական ճաշակաւն հանրածանօթ ճարտարապետի մը դատաստանն։— Աբբայարանն արժանի է ուսումնասիրութեան և գնահատման «արհեստի իր ամենայնիւ և ամենաբարձր գործ մը։ քանզի թէև ընդհանուր առմամբ բարձրութեամբը կամ քանդակի հարստութեամբը առանձնակարգ չէ, սակայն քիչ եկեղեցիներ կան այս կամ ուրիշ երկիրներու մէջ որ ունին արհեստական գեղեցկութեան և հաւեմատութեան նոյն հրաշալի հրապոյրն, զոր այս եկեղեցին ունի— գեղեցկութիւն մը որ երբեք չը յոգնեցներ զոք և որ միշտ տպաւորութիւն մը կը գործէ աչաց և մտաց վրայ, որչափ յաճախ որ դիտես զայն։»

Աբբայարանին յատակագիծն է խաչաձեւ, շրջապատեալ մատուռներէ։ Հին Աբբայարանն ժամանակին պահանջած փոփոխութեանց ենթարկեալ է բնականաբար, ուստի և այժմ հոս կը գտնենք ի մէջ այլոց, հոյակապ երգեհոն մը, նստարաններու շարքեր, բեմն և այլ յարակից պարագայքը, որք Անկլիքան եկեղեցւոյ արարողութեանց համար կարեւոր և անհրաժեշտ են։

Հարաւակողմի սովորական մուտքէն անցնելով կը հասնինք «Բանաստեղծներու անկիւնն» կոչուած մասն, ուր կը գըտնուին բանաստեղծներու տապանաքարեր և արձաններ։ Եկեղեցին մտնելուս պէս աչքի զարնող առաջին բանն է Թերեւս ձեռնուին ահագին բարձրութիւնն Բարձր մերկ սիւներ—նմանապէս սեւցած— կը հրաւիրեն իրենց վրայ այցելուին ուշադրութիւն։ Գետինը ամբողջ յատակեալ է զարմանալի ճարտարապետութեամբ, ասոր համար յատկապէս Հռոմէ քար և գործաւոր բերել տուեր է ժամանակին Աբբան, 1260ին։ Լատին գրուածքներով շրջանակներ կան գետնին վրայ, որք սակայն բոլորովին անհետանալու վրայ են այցելուաց ոտից հարուածներու ներքեւ։

Գունաւոր ապակիներ ներքնապէս նոր շքեղութիւն մը կուտան շէնքին, տարբեր տարբեր նկարներով, գլխաւորաբար Քրիստոսի կեանքէ առնուած։ Պատուանիս շարունակելէ առաջ յիշեմ Անգլիոյ գրական մեծ հանճարի մը՝ Էտիսընի խօսքերն, որք արդարեւ միշտ ազդեցիկ են այլ առաւելապէս և բացառապէս ազդու ի ներկայութեան իր իսկ յիշած առարկայից։ Զորս կողմն նայած ատեն յ'իս արթնցած զգացումը կը նկարագրեմ այդ մեծ գրագէտին բառերով։—«Երբ կը նայիմ մեծատանց շիրիմներուն վրայ, նախանձի ամեն կիրք կը մեռնի յ'իս։ երբ կը կարդամ գեղեցկաց տապանագիրն, ամեն անկարգ փափաք դուրս կ'ելլէ ինձմէ։ երբ տապանաքարի մը վրայ ծնողաց վիշտ կը հանդիպիմ՝ սիրտս կը հալի գթութեամբ։ երբ նոյն իսկ ծնողաց գերեզմաններն կը տեսնեմ՝ կը զգամ ունայնութիւնն ողբալու անոնց համար, որոց պարտինք հեռուելիս շուտով։ Երբ կը տեսնեմ թաղաւորներ պառկած անոնց քով, որ պաշտանակ ը-րին զիրենք։ երբ կը նկատեմ հակառակորդ հանճարներ քով քովի դրուած, կամ սուրբ մարդիկ որք զաշխարհ բաժնեցին իրենց հակառակութիւններով և վէճերով՝ կը մտածեմ տխրութեամբ և զարմացմամբ մարդկութեան փոքրիկ վիճաբանութեանց, սնափառութեանց և մրցանց վրայ։ Եւ երբ կը կարդամ տապանաքարերու զանազան թուականներն, ոմանց որք մեռած են երէկ եւ այլոց՝ վեց հարիւր տարի առաջ, կ'երեւակայեմ այն մեծ օրը երբ մենք ամենքս պիտի լինինք ժամանակիցք եւ պիտի երեւնանք միասին։»

Արագաբար անցնինք մատուռներուն առջեւէ, յորս ամփոփուած են թաղաւորաց, թագուհեաց և այլ երեւելեաց գերեզմանաքարեր և արձաններ։ Բանաստեղծի Անկեան քոյնի՝ առաջին մատուռն է Ս. Պէնեդիքթի կոչուածն, քառակուսի շինուածք մը։ Հին գոթական տապանաքարի մը վրայ կը տեսնենք արձանն Արքեպիսկոպոս Լանկֆամի, որ Վիլիարդ դարու վերջերն Աբբայ մ'էր այս եկեղեցւոյն մէջ։ Մուտքի դրան ձախակողմն կը կենայ վերեւ յիշուած Սաքսոն թագաւորի սեղու տեղ յաճախ կ'ըսեն «Ամերիկեան է»։ ս' գիտէ այս բաներս ալ թերեւս Ամերիկեան են։ Այդ ի՞նչ որ ալ ըլլայ սակայն ճշմարտութիւն մը կայ այս ամէնուն մէջ։

— —

Եւ սակ յ'երկար պատմութիւն մը կարճ կապելու համար և փորձառութենէ խօսելու համար՝ թո՛ղ ներուի ինձ նկարագրել երթեւեկ մը որուն ես ալ մասնակցեցայ։

Շատ մը բարեկամներով և ծանօթներով կ'որոշենք մասնաւոր օր մը ծովելերեայ տեղ մը անցուցեալ։ Մասնաւոր կառախումբ մը կը վարձուի։ Առաւօտուն կանուխ ամենքիս մէջտեղ կուգանք որոշեալ կայարանն։ Շոգեկառքը նստելիս և շարժելիս մէկ կ'ըլլայ, զի որպէս ըսի օր մը ունինք միայն և այդ օրուան մէջ կ'ուզենք չատ բան տեսնել։ Եօթանասուն և հինգ մղոնի հեռաւորութիւնն երկու ժամէ առնելով կը հասնինք տեղերնիս՝ գիւղաքաղաք մը Տօվրքորթ անուամբ։ Սիրուն տեսարան մը կը պարզուի աչաց առջեւ։ հայրենեաց յիշատակներ կը զարթնուն մը-տացս մէջ։ Բարձր դաշտավայրի մը վրայէ կը դիտենք առջեւնիս տարածեալ Հիւսիսային ծովն։ Փարոսներ ամէն կողմ, առագաստանաւեր և ձկնորսի նաւեր աչաց շլացուցիչ տեսարան մը կ'ընծայեն պլպլացող ալիքներուն վրայ։ Կարմիր առագաստով նաւակ մը կը յիշեցնէ ինձ գաղիական ձկնորս նաւակներն։ Եւ՝ այս խաղաղիկ «ծովային տուն»ներու մէջէն կը տեսնենք հրապոյր մարտանաւեր որք Բրիտանական դըրօշին տակ անշարժ կը կենան ծովուն մէջտեղը, թող չտալով օտար նաւերուն առաջ շարժիլ առանց իրենց հաւանութեան։

Կէս օրէ երկուքն ու կէս ժամ առաջ կը հասնինք Տօվրքորթ։ ժամերը կ'անցնին մեր փափագածէն խիստ արագ։ ուստի և մենք արագարար կ'անցնինք ամէն տեղէ։ Տօվրքորթէ քիչ մը անդին է Հարուիդ, որ Համպուրկի հետ ունեցած հաղորդակցութեան համար նաւային կարեւոր կեդրոն մըն է դարձած։ Այդ տեղն ալ կ'երթանք։ Այս փոքրիկ քաղաքի (կամ լաւեւս գիւղի) փողոցներն իսկ փայտէ սալայատակ ունին։ Եկեղեցեայ թիւն և դիրքն աչքի կը զարնէ։ ամէն անկիւն զըլուխ կը հանդիպինք աղօթատեղւոյ մը։ Բանուկ նաւահանգիստ մ'ունի Հարուիդ և Համպուրկի համար օրը քանի մը անգամ մասնաւոր կառախումբեր կը մեկնին Լոնտոնէ։ Ծովակայեաց դիրքն՝ Հարուիդի, որպէս և Տօվրքորթի կուտայ ամբանոցի առաւելութիւնն։ Ամառուան մի քանի տաք ամիսներն Տօվրքորթի ամէնէն զըուարթ և փայլուն ժամանակն է Թերեւս ընկերական տեսակէտով։ Այսու հանդերձ հոս կարծես միշտ տեսակ մը աշխուժութիւն կայ, ո՛ գիտէ շրջակայ ամրոցներու շնորհիւ Թերեւս եղերքին վրայ կան ամրոցներու զօրաւոր շարքեր, զի որպէս յայտնի է ծովուն միւս կողմն է ցամաքային Եւրոպան, որուն դէմ Բրիտանիա կանխահաս զգուշութիւններ ձեռք առած է։ Զուրին միւս կողմն էր անշուշտ Տանիմարքա և այս երկու երկրաց մէջտեղն Հօլիհօլէնա, որուն վրայ վերջերս բաւական լսեցինք ամէն կողմէ։ Տօվրքորթի ճիշդ հանդիպակաց կողմը կը գտնուի Հոլանտան, զոր տեսնելու համար շատ սուր աչք ունենալու էինք։

Ժամուկէսի չափ ծովելերքը եւ փոդոցներն շրջագայելէ վերջ կ'որոշենք ծով մտնել։ Ծով մտնելու համար սալաւելու էինք կէս օրուան մակընթացութեան, ըստ որում Հիւսիսային ծովը նշանաւոր է այս մասին։ Ծով մտնելն Անգլիական թէ Հայկական եւ թէ ուրիշ ո՛ւեւ է...ական էականապէս նոյնն է հարկաւ։ Միայն թէ բոլորովին անգլիական էր ինձ համար տեսնել երկսեռ լոգացողներ իրարմէ քանի մը քայլ հեռու։ Երբ այս մասին անգլիացի ընկերոջս զարմանքս եւ դիտողութիւնս յայտնեցի «Մենք քաղաքակիրթ ազգ մ'ենք» ըսելով գործը լմնցուց։ Լա՛ւ, կը հաւատամ, քաղաքակրթութեան քօղին տակ դեռ ի՞նչ խաչառակութիւններ պիտի տեսնենք արդեօք։

Արեւելեան Բէրի սովորութեամբ ելայի ձագուկներէ միշտ հեռի մնալ կը փորձեմ։ բայց այս անգամ յաղթուած էի։ ո՛ւր որ կը դառնամ կը հանդիպիմ իրենց, թիթեռնիկներու պէս կը վխտան ամէն կողմ։ Քիչ քիչ կը վարժուիմ, աւելի ընկերային կ'ելլամ ասոնց հետ, այլ եւ յիրաւի աւելի զուարթ եւ հաճելի կը թըռուի օրուան մնացեալ մասն։ Նաւակ կը նստինք, կառք կը նստինք. հէ՛ւ ալ հեծնել չենք մառնար, զի այս մեր երկայնակնջ բարեկամք հոս ալ հաստատուած են իրենց ցեղային ընտանութեամբը, սա միակ տարբերութեամբ Թերեւս որ այստեղներն աւելի յամառ երեւցան ինձ, եթէ ներելի է այդ օրուան փորձէն դատել։

Երեկոյեան դէմ մերձակայ ամրոցներու զօրաց մարզանքներու և փորձերու հանդիսատես կը լինինք։ Մէկ քանի վայրկեան ես և ահա կը լսենք մեր շոգեկառքի սուլելն և յանկարծ յայն կողմ կը շարժինք, շուտելով մեկիկ այսպիսի վայրէ մը, և մտնել Նորէն Լոնտոն։

Եկած ճամբով ետ կը դառնանք անցնելով պարտէզներէ ու դաշտերէ և քերելով շրջակայ քաղաքներն ու աւաններն։ Եւ աւասիկ Նորէն Լոնտոնի մէջ ենք։ դաշտային կաղդուրիչ օդը ծծելէ վերջ կուգանք մառախուղով շրջապատուիլ։ Այդ օրուայ զգացածս և վայելածս պատմածէս անհամեմատ աւելի էր։ և տարակոյս չունիմ որ աւելի հաճելի նկարագրութիւն մը տալ կը յաջողիմ եթէ գրիչս ունենար բանաստեղծներու տրուած մասնաւոր ձիրքը։ Բայց սորվում եմ քիչով գոհանալ և ուստի ընթերցողաց քիչերուն համակրութենէն քաջալերեալ՝ առաջիկայն համար կ'ընտրեմ գրութեանս իրբ նիւթ «Կիրակին ի Լոնտոն»։

ԱՐՄԷՆ ԳՆՈՒՆԻ

ՆՈՐ ԳՐԱՍԱԳՐԵՐ

ՊԱՏՐԱՍՏԵԱԼ Ի Ց. Գ. ՔԱԼԱԳԱՇԵԱՆՑ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Կ. Պոլսոյ և շրջակայից, յատակագիծ պատկերով Վ.ոստրի.— Աշխարհագրութեան ուսումնական ըստ նորագոյն մեթոտի՝ տեղագրութենէ սկսելու համար անհրաժեշտ գրագիրք մ'է ի պէտս Պոլսոյ վարժարանաց։ կը ծառայէ նաեւ իբրեւ ընթերցանութեան գիրք ժողովրդեան։ գրքի մարգոց համար ունի ցաւելուած մը՝ Կ. Պոլսոյ խաներուն ընդհանուր ցուցակը 100 էջ։

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Նախապատրաստական դասագիրք։ Բնական, Ուսումնական և Քաղաքական։ Բ. տպագրութիւն հիմնովին բարեփոխեալ և ճոխացեալ՝ մանկավարժութեան նորագոյն հայաստանեան համաձայն։ Մասնաւորապէս ընդարձակ կը խօսի Օսմ. Պետութեան, ինչպէս նաեւ դրացի երկիրներու՝ կովկասի և Պարսկաստանի վրայ։ 3 ղրշ.

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Նախապատրաստական դասագիրք։ Մասաւոր և Գրաւոր։ Դ. տպագրութիւն.— Մանկավարժական նոր և գիւրաւայց եղանակաւ պատրաստուած և մանկական բազմաթիւ պարզ եւ ընտանի խնդիրներով ճոխացաւ։ 3 ղրշ.

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ Նոր դասագիրք։ Տկեական և գրագիտական։ Մանկավարժական նոր և գիւրաւայց եղանակաւ և պարզ ու գիւրամբռնելի ապացուցութեամբ պատրաստուած։ կը բաժնուի երեք մասերու։

ՄԱՍՆ Ա.—Զորս գործողութիւն ամբողջ թուոց, 650ի ժամ հրահանգներով և գործնական խնդիրներով։ Բ. տպագրութիւն բարեփոխեալ և ճոխացեալ։ 4 ղրշ.

ՄԱՍՆ Բ.—Զատք, կշիռք և գրամք։ Տասնորդական կոտորակք, Ցատկութիւն թուոց. Հասարակ կոտորակք։ Թուքերիոյ հին և նոր չափուց և կշռոց բաղդատութիւն։ Նոր չափուց և կշռոց գիներուն բաղդատութիւնք։ մօտ 500 հրահանգք և գործնական խնդիրք։ Ակնարկք։ 4 ղրշ.

Ա. և Բ. ՄԱՍՈՒՆԵՐ միասին կազմուած 7 1/2 Ղ.

ՄԱՍՆ Գ.—(Մանրագոյն Երգեր.)

Հեղինակին հայցէն։ Յովհան Գ. Փալաքչեան, Կ. Պոլիս։ Ուզուն Զարշը-պաշը, Փոքրագիւղ Երուանդ էֆ. Փալաքչեանի խանութը, թիւ 402 5—20

ԳԱՐԹԱՂԼԵԱՆ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ՄԱՆԿԱՆՑ
Գին 3 ղրուշ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ի ՊԷՏՍ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԱՑ
Գին 7 1/2 ղրուշ

Մայրաքաղաքիս գլխաւոր վարժարանաց մէջ քանակագիտութեան ուսուցիչ Գարթաղլեան Երուանդ էֆէնտի աշխատասիրած այն երկու Թուաբանութիւնք կրթական արդի ծրագրին համաձայն պատրաստուած են եւ Պատուարժան Ուսումնական խորհուրդն գնահատելով վաւերացուցած և գլխաւոր վարժարանաց մէջ մուտ դուռած են։ ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ որ իւր 40 էջ աւելի վարժարանաց պէտք եղած դասագրաց ընտրութեամբ պէտքան խստապահանջ է, մեծապէս գնահատելով այն դասագրքերն ընդունած է իւր վարժարաց մէջ եւ այս իսկ կատարեալ երաշխիք մ'է Գարթաղլեան Թուաբանութեանց ընտրելագոյն մեթոտին եւ կատարելութեան։

Կը գտնուի ամէն հայ գրավաճառաց քով։ 144 4—20

Վալս Տէլիսէ օղլի Ջուրն, թիւ 1 աղբիւր, կալաքարսցին պիգարտոնդներով աւելի հարուստ է քան Վալ Սէն ժանը, և ասկից զատ կը բռնադատ երկաթի աղեր, որք մարմինը կը զօրացնեն փոխանակ տկարացնելու։

Վալս Տէլիսէօղներու ընդհանուր մթերանոցն է ի Քարաքէօյ, Տէլիբէն խան, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։

Վալս Տէլիսէօղներու գինն է 60 ղրուշ 12 շիշերուն համար, որք կը յանձնուին տունը, կամ շոգենաւուց եւ երկաթուղւոյ կայարանները։ 25 շիշերը 112 ղրշ. 50 շիշոց սնտուկը 216 ղրուշ։

604 3—9

ՋՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼՍՈՅ
Բերա, Սաբրճ աղամ, թիւ 15, 17, 19 [Ալա ճամի]

Իր տեսակին մէջ միակ հաստատութիւն Արեւելք
Ամէնէն զօրաւոր և կատարեալագործեալ գործիներով օժտուած
Պերճանք, հանգստութիւն և ածանութիւն ի միասին
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՈՒԳԹՈՐ ՕՒՈՒԴԻՍ
Նախկին արտաքին բժշկի Բարէրի հիւանդանոցայ

ԼՈԳԱԱԱՆ ԵՒ ՏՈՒԺ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
Ելեկտրականութիւն—Լոխաւոն—Մարմնամարզ
Վարսայարդար—Մասաժ—Ներանգոյժ
Ջինավարժութիւն Աղանց
ԿԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻՆՆ ԵՒ ԿԸ ԲՈՒԺՈՒԻՆ
Անարիւնութիւն, Խգէռի, Ջլախտութիւն, Անկարողութիւն, Անդամալուծութիւն, Սամանքի հիւանդութիւնք, եւն. եւն.

ՄԵԿ ՔԱՆԻ ԳԻՆԵՐ
ԼՈԳԱՐԱՆՔ Բ կարգի 4 ղրշ.—Ա կարգի 6 ղրշ.
ՊԱՐՋ ՏՈՒՇ Բ » 3 » —Ա » 5 »
ՏԱՔԻ ՋԻՊ ՏՈՒՇ Բ » 5 » —Ա » 7 »
Դեղերով լոգարաններու համար գիները կը զանազանուին դեղին գնոյն համեմատ.
Բաժանորդագրութեան համար 10 % զեղչ
Դպրոցներու եւ ընտանեաց համար մասնաւոր պայմանք 35

ԼԱՔԷՍ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԴԻՄ ՀՐԴԵՀԻ
ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԲԱՐԻԶ
Երաշխաւորեալ Դրամագլուխք
50000000 Ֆրանգ
Ընդհանուր ֆորձակալ Բարոն Թոսբիէս
Բ. ՇԷՀԻՐԼԷԱՆ 103
Եորկիատիս խան թիւ 1, Պահճէ գաքու Սթամբուլ

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՒԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ Ռսկի 1,000,000

"ՓԻՆԻՔՍ"

Հիմնեալ ի Լընտըն յամին 1782

ՓԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւելքան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետէրերք Անգլիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 17,000,000 Անգլ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար։

51

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ իր ուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ստորագրելոց, որք ունիմք լիազօր խչխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եղերաց
Թիւ 12, Սանտալճը խան, Ղալաթիա, Աւստրիական Թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒԻՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ Ֆռանկ 8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1889 » 5,604,722
Տարեկան հասոյթ » » » » 12,773,779

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔՍ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անանիատիս խան.

3

ՖՈՒԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱՁ

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ Ֆռանկ 6,250,000 Պահեստի դրամ Ֆռանկ 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև Թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և գրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։ Սոյն նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպական 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 Ֆռանկ

Լիազօր ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ

3

ԻՍԱՆ

ՊԱՊ ՍԷՐԱՖԷՅԻՆ

Առանց բամուղը գըյէի ճէտիտ ելիրմի պէշ պէն, պէհէր գըյէի ճէտիտի ալթը գուրուշ.

Իգմիր բամուղը գըյէի ճէտիտ ելիրմի պէշ պէն, պէհէր գըյէի ճէտիտի եէտի գուրուշ.

Օբէնէվ գալըն ինկիլիզ քէթէն պէգի արշընը ճէտիտ ալթը պէն, պէհէր արշընը ճէտիտի եէտի գուրուշ օն փարա.

Իւշ նէվ գալըն ինկիլիզ քէթէն պէգի արշընը ճէտիտ ալթը պէն, պէհէր արշընը ճէտիտի եէտի գուրուշ.

Իւշ նէվ գալըն, ինկիլիզ քէթէն պէգի արշընը ճէտիտ ալթը պէն, պէհէր արշընը ճէտիտի ալթը գուրուշ օթուզ փարա.

Պիր սէնէյտէ լիւզումի մրդտարը ալընմադ կիւվէզ հարիր շերիտ.

Մինդադասահա գօնու